

HANDELINGEN

VAN DE

SYNODE

DER

Christelijke Gereformeerde Kerk

IN

NEDERLAND,

gehouden van den 15en tot den 30en Augustus 1882,
in het kerkgebouw der Chr. Ger. Gemeente

TE

ZWOLLE.

KAMPEN,
G. PH. ZALSMAN.
1882.

L. S.

Het Moderamen der laatstgehoudene Synode, biedt, in vereeniging met de Commissie, door haar tot het mede nazien der Notulen benoemd, de Handelingen der Synode van Zwolle, 1882, aan de Gemeenten der Chr. Ger. Kerk in ons Vaderland ter kennisneming aan.

Geen twijfel of dit Verslag wordt met belangstelling ontvangen. De Kerk weet alreeds, dat, onder de vele en belangrijke Synodale Vergaderingen, die sedert hare wittreding uit het Hervormd genootschap gehouden zijn, die van 1882 niet de minst beteekenende plaats inneemt. Voor moeilijke gevallen werd de Synode van Zwolle geplaatst; elk harer leden weet het. Men denke slechts aan het duister vraagstuk der Vrijmetselarij, of aan de practische bezwaren, aan de uitbreiding van ons theologisch onderwijs verbonden. Eere aan Hem, die in het midden der gemeenten wandelt; Hij heeft geholpen, en genade verleend, om, met zeldzame eenparigheid van stemmen, besluiten te nemen, wier werking naar wij vertrouwen, der Kerk tot heil zal zijn. Ook op deze Synode mocht het blijken, dat Zijn woord, hetzelfde, dat op de lippen der martelaren in deze landen bestorven, en in de belijdenissen onzer Kerken nagesproken is, eene macht was in het midden der broederen. Op dat woord rust het werk dezer Synode, zoodat zij, met hare voorgangsters niet breekt, maar in lieflijke harmonie

zich aan haar aansluit, voortwandelende in het pad, door deze geopend en betreden.

Een woord van dank aan de Gemeente Zwolle, die de leden der Synode zoo lang herbergde, en zoo hartelijk ontving, is hier zeker niet te onpas. Vergelding worde haar gegeven van Hem, die het werk der liefde nooit vergeet, en het reeds hier, meer nog in den dag des gericht, herdenken zal.

Voorts bedekke Gods genade al het onvolkomene, dat het werk dezer Synode aankleven mag, en hereenige Hij, naar Zijne barmhartigheid, al hare leden rondom den troon des lichts.

W. H. GISPEN,

President.

J. VAN ANDEL,

Secretaris.

Des avonds vóór de opening der Synode werd in het biduur door Ds. Gispén eene toespraak gehouden, die als inleiding voor de Handelingen der Synode hier eene plaats vinde.

Hoogeerwaarde Vaders en Broeders, Leeraren der Theol. School, præadviseerende leden der Synode ;

Wel Eerwaarde Broeders, Leeraren en Ouderlingen, met mij ter Synode afgevaardigd ;

Wel Eerwaarde ambtgenooten en medeopzieners in de gemeenten ;

Geliefde gemeente van Zwolle, en gij allen die hier tegenwoordig zijt ! Genade zij u en vrede van God den Vader, en van Jezus den Heere, door den Heiligen Geest

Amen.

Toen voor acht en twintig jaren, in deze stad, de Synode der Christelijke Afscheiden Gereformeerde Kerk gehouden werd, konden de leden dier Synode niet vermoeden dat thans, onder geheel andere omstandigheden, wederom eene dergelijke Vergadering hier zou samenkomen. Het onderscheid in de vergaderplaats van 1854 en 1882 mag wel als een beeld beschouwd worden van de ontwikkeling, die onze Kerk in die jaren genoten heeft. Toen had de gemeente eene kerk, weinig aanzienlijk voor het oog, en thans kan zij de broederen ontvangen in een bedehuis dat aan ruimte en netheid weinig te wenschen overlaat, en welks ligging, te midden van groen en bloemen, een lust is voor het oog. Stemt dit het hart tot ootmoedigen dank aan God, die in onzen lagen stand ons genade in zijne oogen en gunst bij de menschen gegeven heeft, het verplicht ons evenzeer tot vurigen ijver, om niet te rusten op verkregen lauweren, maar aan het werk te blijven, zoolang het dag is. Van de mannen die leden waren der Synode van 1854, zijn ons nog maar weinigen gespaard. Sommigen vertrokken naar andere landen, en velen zijn thans afgaande onder de mannen, of reeds ingegaan in de rust der rechtvaardigen, en anderen zijn in hunne plaats gekomen. Enkelen zijn ons gebleven, en onder die enkelen ons medelid Ds. BAVINCK van Kampen en de drie oudste leeraren van onze

Theologische School. Zij vooral mogen met dankbaarheid terugzien op die acht en twintig jaren, die sedert verliepen, en den vooruitgang en bloei, die de Kerk in dat tijdvak genoot, als een rijken zegen beschouwen, dien God, niet het minst op hun arbeid, heeft geschonken.

De Synode van 1854 was ongetwijfeld eene der belangrijkste Synoden, die sedert 1836 onder ons gehouden zijn. Zij had eene groote en moeilijke maar tevens schoone taak te verrichten en zag haar vredelievend streven bekroond in de genezing eener bestaande breuk en de stichting der Theologische School. Twee groote gebeurtenissen in de geschiedenis onzer Kerk. En zoo iemand vragen mocht naar het nut van Vergaderingen als wij thans weer gereed staan te houden, met vrijmoedigheid zouden we hem wijzen op den arbeid der Zwolsche Synode van 1854.

De groote beteekenis eener Synode bestaat toch niet daarin, dat zij vruchtbaar is in het scheppen van wetten en reglementen voor alle gebeurlijke dingen; maar veeleer daarin, dat zij bestaande geschillen met het gezag der H. Schrift beslecht, en met het oog op bestaande behoeften maatregelen neemt, die de ontwikkeling en bloei van het leven der Kerk bevorderen kunnen. Dit is het karakter en het doel eener Christelijke Kerkvergadering.

En is mij nu, in dit oogenblik, de taak opgelegd, om in het midden der gemeente, en in gemeenschap met de gemeente, de belangen der Synode van 1882 den Heere in het gebed op te dragen, dan roep ik gewis niet te vergeefs uwe broederlijke belangstelling in, als ik vooraf een woord spreek over

KARAKTER EN DOEL EENER CHRISTELIJKE SYNODE.

Het tekstwoord, dat ik daarbij ten grondslag leg, vindt ge in de Handelingen der Apostelen Hoofdst. 15 : 28 :

Want het heeft den Heiligen Geest en ons goedgeacht, ulieden geen meerderen last op te leggen, dan deze noodzakelijke dingen.

De tijd, waarin de schrijver van het boek: de Handelingen der Apostelen, ons rond leidt, is de tijd der oorsprongen van de Christelijke Kerkgeschiedenis, gelijk het eerste boek van Mozes ons met de oorsprongen der wereldgeschiedenis bekend maakt. Het was een heerlijke tijd. De belofte des Heiligen

Geestes was vervuld, en de gemeente van Christus openbaarde zich allerwege met groote kracht. Door de bekeering van Saulus van Tarsen, was de zaligmakende genade Gods tot de heidenwereld gebracht, en reeds was een rijke oogst op den arbeid van den grootsten der Apostelen verkregen. Het zuurdeeg van het Koninkrijk Gods werkte geweldig. De gisting van den nieuwen wijn, die men in de oude lederen zakken wilde bewaren, deed deze bersten. De strijd tusschen den ouden en nieuwen tijd, de bedeeeling der wet en de bedeeeling der genade, was onbedwingelijk. God wilde het.

Jeruzalem en Antiochië, in de namen dezer twee steden zijn de twee beginselen als vertegenwoordigd, tusschen welken de groote en beslissende strijd gestreden moest worden. De gerechtigheid van Christus of de gerechtigheid der wet, wat heeft de mensch noodig om voor God rechtvaardig te zijn? En in verband hiermede werd de vraag gesteld, of voor de Christenen uit de Heidenen de besnijdenis niet noodzakelijk ware? Eenige drijvers uit Jeruzalem waren te Antiochië gekomen en hadden daar stoutweg en onomwonden verkondigd: Indien gij niet besneden wordt naar de wijze van Mozes, zoo kunt gij niet zalig worden. Weerstand en twisting, hoe kon het anders, werd door dit woord uitgelokt, en Paulus en Barnabas met eenige anderen werden afgevaardigd, dat zij zouden opgaan tot de Apostelen en Ouderlingen naar Jeruzalem, over deze vraag.

Het blijkt dus al dadelijk dat het karakter eener Christelijke Synode goddelijk is. Wel is er geen uitdrukkelijk bevel van Christus aan te wijzen, waarop de Synode steunt, geen woord ergens te vinden dat regelen voor hare samenstelling of een program van hare werkzaamheden bevat, maar dit behoefde ook waarlijk niet. De Apostelen hebben met hun gezag de vergadering te Jeruzalem gestempeld. Niet willekeurig maar onder de leiding des Heiligen Geestes zijn ze samengeweest, en zoo zeker waren zij van de nabijheid des Heeren dat zij zeggen durfden: het heeft den Heiligen Geest en ons goedgegacht. Alle gedachte aan willekeur of bloot menschelijke instelling is dus uitgesloten. Het godmenschelijke komt in de Kerk des N. V. tot zijn recht. De theokratie des O. V. is, in de menschwording van Christus, overgegaan in eene Christus-regeering door den H. Geest in de harten der geloovigen. Gebonden alleen door den Heiligen Geest, die in de harten getuigenis geeft van de overeenstemming met den in het woord geopenbaarden wil van God, vertoont eene ware,

Christelijke Synode, ofschoon uit menschen samenges teld, een goddelijk karakter.

En daardoor heeft zij ook een heilig karakter. Heilig, niet in den zin van zondeloos, maar omdat zij, in wezen en samenstelling, een eigen, afgezonderd, gewijd bestaan heeft, onafhankelijk van het burgerlijk gezag, tot eene hoogere orde der dingen behoorende. En dit is geheel in overeenstemming met het woord van Jezus: Ik geef u de sleutelen van het koninkrijk der hemelen. Alles wat behoort tot de Christelijke leer en tot het Christelijke leven, valt onder het bereik en de autoriteit der Synode en bepaalt haar karakter. Niet zoo, dat de Synode nieuwe waarheden zou kunnen ontdekken; of dat zij, onafhankelijk van de H. Schrift, leerstukken zou mogen afkondigen; maar zoo, dat zij de van God gegeven waarheid tegen afwijking en tegenspraak der menschen handhaaft, en het koninkrijk der hemelen op aarde sluit en ontsluit voor ongeloovigen en geloovigen. Dit is haar heilig karakter. Zij waakt voor de zuiverheid der leer en de heiligheid des levens, en heeft daardoor een karakter dat haar van alle wereldsche lichamen onderscheidt. De handhaving van het recht, de regeling der tegenstrijdige belangen, de zorg voor de maatschappelijke orde en openbare zedelijkheid heeft God aan de burgerlijke overheid opgedragen. Maar wat een christen noodig heeft te gelooven en hoe hij leven moet naar den wil van God, dat heeft de Synode te handhaven, volgens de H. Schriften.

Vandaar dat ook de Synode hare eigene samenstelling heeft. In haar wezen en oorsprong heeft zij niets te maken met aardrijkskundige grenzen of staatkundige belangen en toestanden. In Italie wordt men niet op eene andere wijze behouden dan in Noorwegen, en in Nederland geldt de eisch der zelfverloochening en toewijdende liefde niet minder dan in Rusland. De Kerk heeft het dan ook van de vroegste tijden al zoo begrepen. Er zijn algemeene Conciliën, wier uitspraken voor geheel de christenheid gelden, en er zijn Nationale Synoden, voor een enkel land, of Provinciale voor een enkele provincie in een land. Somtjids draagt de Synode een bepaald karakter door de groote zaak, die zij beslist. Zoo was het op die eerste Synode te Jeruzalem de christelijke vrijheid in verband met de rechtvaardiging alleen uit het geloof. Uit de behoefte van het oogenblik geboren, drong de Geest des Heeren tot zulke vergaderingen van Apostelen, ouderlingen en gemeenteleden, naar gemeenschappelijk overleg en gemeenschappelijke overtuiging. Men denke voorts aan het Concilie van Nicea, Efeze, Chalcedon en Konstantinopel, waar de groote theologische en christologische strijdvragen beslecht zijn. In de

middeleeuwen hebben de pauselijke Synoden ook zaken de leer of de eeredienst betreffende vastgesteld en beslissingen genomen, die de eeuwen hebben getrotseerd. Nog in 1870 werd, door roomschen overmoed, in het concilie te Rome de leer der Pauselijke onfeilbaarheid vastgesteld. En van welke beteekenis zulke besluiten zijn, bewijst de strijd dien zij dikwerf in geheel de beschaafde wereld uitlokken. Na de Hervorming is het vooral de beroemde Dordsche Synode van 1618, 1619 die zulk een karakter vertoont. Toen gold het de vraag of God de eerste en de laatste is in de behoudenis van den mensch of dat de mensch die eere met God deelt? Zulke Synoden zijn van de grootste beteekenis. Ieder gevoelt het. Zij spreken uit wat in de harten der Christenen leeft, en stellen mijlpalen op den weg der gemeentelijke ontwikkeling, die steeds in het oog gehouden moeten worden.

Uit dit een en ander vloeit voort, dat het karakter der Christelijke Synode gezaghebbend is. »Het heeft den Heiligen Geest en ons goedgeacht,» in deze woorden is het hoogste gezag uitgedrukt ten aanzien van zaken des geloofs en der Christelijke zeden. Op Gereformeerd standpunt beteekent dit, dat hetgeen met de meeste stemmen besloten is, vast en bondig zal zijn, tenzij het duidelijk blijke met Gods woord te strijden. De Synode ontleent haar gezag niet aan een Paus, die boven allen staat, niet aan een Keizer of eenige burgerlijke overheid, die met uitwendig gezag haar samenroept, beperkt en bedwingt, of aan hare besluiten rechtsgeldigheid verleent voor al de burgers van een land. Deze vermenging van het burgerlijke en kerkelijke heeft talloze jammeren over de Christenheid gebracht, het gezag der Synode ondermijnd en den afval van het Christelijk geloof een der grootste drijfkrachten van de hedendaagsche beschaving gemaakt. Alleen aan de H. Schrift ontleent de Christelijke Synode haar gezaghebbend karakter. Maar daardoor heeft zij dan ook het hoogste gezag, namelijk het gezag der waarheid. Niet door uitwendig geweld legt zij aan de menschen een juk op; maar door het gezag des Heiligen Geestes vereenigt zij allen, die des Heiligen Geestes deelachtig zijn, in de gehoorzaamheid aan het woord Gods.

En hiermede is reeds het doel der Christelijke Synode in het algemeen uitgesproken. Beteugeling van wanorde en uitdrijving van het onware en onheilige uit de gemeente des Heeren, dat is het doel eener waarlijk Christelijke Kerkvergadering. Zij legt ja, in zekeren zin, een last op, maar alleen ten aanzien van noodzakelijke dingen. De eerste Christelijke

Synode veroordeelde de Jeruzalemsche drijvers en eerbiedigde het werk Gods in de heidenwereld. Zij ging niet uit van eene theorie over de Christelijke vrijheid of eenige stellingen over den eeredienst, maar stond voor het feit, dat God de vervallen hut van David weer opbouwde door de bekeering der heidenen, zonder het Mozaïsme. Dat werk Gods eerbiedigde zij. Zij maakte geen wetten en reglementen voor den gang en den vorm van het werk des Heiligen Geestes, maar volgde zijn arbeid en haafde dien, tegen leugen en dwaling. En dit blijft het groote doel der Synode. Zij is als de gelaatsuitdrukking der Kerk, geeft te zien wat er in de Kerk omgaat, wat dwalingen en afwijkingen in haar midden gevonden worden; maar ook hoe de H. Geest daar tegen getuigt en ijvert. Het doel der Synode is om het woord des H. Geestes in toepassing te brengen: verwerp een kettersch mensch na de eerste en tweede vermaning; en: doe het booze uit uw midden weg!

Toch zou men dwalen, zoo men meende dat dit het eenige doel der Synode ware. Zij moet toch niet alleen tegen leugen en wanorde ijveren, maar evenzeer bedoelen de tegenstellingen in de gemeente te verzoenen. Haar doel is dus (schrikt niet!) irenisch of vredelievend. God laat, ook in de gemeente de tegenstellingen bestaan, opdat het leven, in al zijn volheid, ontplooid worde. De goddelijke waarheid heeft een heilig en vredelievend karakter. En nu is het doel der Synode, die onder den invloed en de leiding des Heiligen Geestes staat, irenisch of vredelievend te werken. Men leze slechts wat Lukas in Hand. 15 verhaalt. Het waarlijk vredelievende woord van Jacobus werd het besluit der vergadering. Al de Apostelen vereenigden zich in die verzoening der tegenstellingen, door Jacobus voorgesteld. De Christenen uit de Joden werden niet genoodzaakt met het Mozaïsme te breken, maar op den hals der Christenen uit de heidenen leide men ook geen juk dat niemand ooit had kunnen dragen. In het hoogere beginsel: de gerechtigheid van Christus, zocht en vond men de verzoening der tegenstelling. Dat is de waarachtige, Christelijke verdraagzaamheid, die alleen door het bedwingen der uitersten, die altijd en overal onverdraagzaam zijn, in de gemeente gehandhaafd worden kan.

Zoo is dan het doel eener Synode vooral de Christelijke vrijheid te beschermen. Het heeft den Heiligen Geest en ons goedgedacht ulieden geen meerderen last op te leggen, dan deze noodzakelijke dingen. Geen inbreuk mag de Synode maken op de vrijheid des gewetens. Zij mag niemand beletten de gemeenschap der Kerk te verlaten, zoo het geweten, de persoonlijke overtuiging daartoe dringt, en het misdadig zou worden voor dezulken een geloof te belijden, dat zij niet bezitten.

Zij zijn uit ons uitgegaan want zij waren uit ons niet, dat is het woord hetwelk de Synode alsdan te spreken heeft. De afwijkers en afvalligen aan de burgerlijke overheid over te leveren, om aan den lijve gestraft of maatschappelijk vernietigd te worden, is het onheilige beginsel der roomsche inquisitie, de noodlottige inconsequentie van het oude protestantisme, en de valsheid van het door en door valsche liberalisme onzer eeuw. Geen inbreuk mag de Synode maken op de vrijheid van gemeentestichting en plaatselijke toestanden, nationaliteiten of zoodanige gebruiken, die met het heilig karakter des Christendoms niet in strijd zijn. Den heiden-christenen in de dagen der Apostelen werd geen anderen last opgelegd dan de broederlijke opwekking om zich te onthouden van hoererij, het verstikte en van bloed. Zoo heeft iedere eeuw haar eigenaardige toestanden, ieder volk zijn eigen zonden, en in verband daarmee besluit de Synode tot zoodanige bepalingen, die de heiligheid des Christelijken levens en daarmee de Christelijke vrijheid beschermen. De zonde, dat is de gebondenheid, de onvrijheid van den mensch. Wie volmaakt van de zonde bevrijd is, is volmaakt vrij, omdat hij volmaakt God dient. Maar de Kerk bestaat uit onvolmaakte Christenen, en mitsdien is zij zelve onvolmaakt. Zij wordt volmaakt en steeds meer gereformeerd door de vernieuwing haars gemoeds. En nu is het doel der Christelijke Synode, in dezen onvolmaakten toestand der Kerk, de vrijheid te beschermen, die door ketterij en onheiligheid des levens, onherroepelijk verloren gaat.

Mijne Broeders! Heb ik, sprekende over karakter en doel eener Christelijke Synode, een ideaal geschetst, waarvan de werkelijkheid tevergeefs op aarde wordt gezocht? Ik hoop het niet. Wel stem ik u toe, dat de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland niet geknipt is naar het model der Jeruzalemsche bijeenkomst, onder de leiding der Apostelen gehouden; maar ik reken niet tevergeefs op uwe toestemming, als ik beweer, dat dit ook niet noodig is. Wij houden Synode niet naar de wijze van Mozes, maar naar de wijze van Christus, naar den eisch van de door Christus verworven Christelijke vrijheid. Zij, die wet en genade verwarren, en daardoor het evangelie weder tot eene wet maken, vervallen met Irving tot eene dwaze nabootsing van den apostolischen tijd, vermengd met afgodische ceremoniën; of heffen, met Darby, het gemeentelijke leven op, omdat zij de Kerkelijke ontwikkeling niet letterlijk in den Bijbel terugvinden, en eene met dwaling en zonde worstelende kerk voor henlieden te onheilig is. Met de Kerk van alle eeuwen wenschen wij naar het ideaal te jagen, of wij het ook grijpen mochten. Wij staan vast in de over-

tuiging dat de presbyteriaanse vorm van Kerkregeering het beste gezag en vrijheid vereenigt en het dichtst bij de woorden en de practijk der Apostelen zich aansluit. Door een gelijk getal ouderlingen en leeraren af te vaardigen geeft onze Synode, zoo getrouw als het in ons geval mogelijk is, het Bijbelsch ideaal terug. Wij erkennen geen Paus, geen burgerlijke overheid als gezaghebbende in de Kerk, maar zijn ook afkeerig van een predikanten-regeering en leggen grooten nadruk op het ouderlingschap, als regeerende macht in de gemeenten. En al heeft de Synode, die morgen hier zitting zal nemen, niet de majesteit en den invloed van de groote kerkvergaderingen der oudheid; in den kleinen en nederigen kring, waarin wij ons bewegen, is zij toch van gewicht, kan zij veel goeds tot stand brengen, maar ook veel kwaads stichten. Tot uitspraak over ingrijpende, leerstellige twisten wordt zij, Gode zij dank, niet geroepen. Vele jaren heeft God ons met vrede en eendracht en belangrijke uitbreiding gezegend. Maar voorrechten verplichten, en de ons toevertrouwde talenten moeten op woeker gezet of zullen van ons genomen worden. De belangen der Theol. School, de aangelegenheden der In- en Uitwendige Zending, de financieele kwestie, de verhouding tot kerken van het buitenland, wie gevoelt niet, dat dit alle zaken zijn van de grootste beteekenis? En dan nog een groot aantal dingen van minder belang, maar die toch stof te over opleveren voor gedachtenwisseling en voor strijd! Mannen Broeders! wie is tot alle deze dingen bekwaam! De zucht om alles te regelen is een ziekelijke karaktertrek van onzen tijd. Hoeveel zelfstandigheid zullen wij noodig hebben om aan die invloeden ons te onttrekken, en niet van reglementen en Synodale bepalingen te verwachten, wat alleen door den Heiligen Geest geschapen kan worden, noch een anderen last aan de gemeente op te leggen, dan van noodzakelijke dingen! Ach, ieder onzer meent zoo licht dat zijn denkbeeld iets noodzakelijks uitdrukt, en ziet het gaarne tot wet verheven. Een van de grootste rampen die de Kerk treffen en beroeren kunnen is gewis deze, dat denkbeelden tot levenskwestien en beginselen verheven worden, die ter nauwernood middelmatige zaken uitdrukken. Laat ons daarvoor waken, daartegen bidden en strijden! »Klein bij den weg,» dat was steeds Gods weg met ons, en er zijn geen verschijnselen die op het tegendeel hoop geven. Laat ons daaraan een ootmoedig welgevallen hebben en altijd denken aan het woord des Apostels: voorts wordt in den opziener vereischt, dat hij getrouw bevonden worde. Van buiten strijd, van binnen vreeze, dat is ook nu nog de uitdrukking van hetgeen werkelijk bestaat. Mannen van naam en grooten invloed, in het geloof

onze broeders en in het kerkelijke onze hartstochtelijke tegenstanders, verkondigen nu nog dat geheel ons kerkelijk bestaan de vrucht is van misverstand en van een fout voor ruim veertig jaren geleden begaan. Daartegen op te komen is verloren moeite en arbeid. Maar te toonen dat wij er zijn, dat we onze roeping begrijpen, dat handhaving der leer en vrijmaking der gemeente de heilige taak is, die de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland vervult, is de onafwijzbare eisch, door den Heere ons opgelegd. Welaan dan, mannen broeders! den troffel in de eene en het zwaard in de andere hand, en de bede in de naar boven gerichte harten: God van den hemel moge het ons wel doen gelukken!

Gemeente des Heeren, bid, o bid voor uwe opzieners, morgen in Synode vergaderd! Gedragen door het gebed en de liefde der gemeente, zullen wij onze moeielijke taak kunnen vervullen. Reeds hebt gij uwe huizen ontsloten en uw disch bereid voor de leden der Synode. God vergelde u uwe weldadigheid! Maar wat wij bovenal vragen is uw voorbede, uwe geheiligde belangstelling in al wat hier verricht zal worden. Het is de zaak van u en uwe kinderen, de zaak van heel de Kerk, de zaak des Heeren, die hier behartigd moet worden. O, dat er dan een gedurig gebed van de gemeente voor de Synode opga! Wij hebben nergens in de wereld steun dan bij de gemeenten wier dienaren en opzieners wij zijn. In naam des Heeren vragen wij u om dien steun. Wij hebben er behoefte aan, opdat we nooit ontrouw worden aan wat onze kracht is en onze leuze, en waaraan de voorzitter der vorige Synode ons herinnerde, toen hij ons bepaalde bij het profetische woord: De Heere is onze Rechter, de Heere is onze Wetgever, de Heere is onze Koning; Hij zal ons behouden. Moge de Zwolsche Synode van 1882 eene liefelijke herinnering en een rijken zegen aan de Kerk achterlaten, gelijk als hare voorgangster in 1854! Daartoe helpe ons de Almachtige God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, door Zijnen Heiligen Geest!

Amen.

Ps. 133 : 1, 3.
 Matth. 16 van vs. 13.
 Ps. 135 : 1, 3, 12.
 81 : 12
 90 : 9.

HANDELINGEN van de SYNODE
der CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE
KERK in NEDERLAND, gehouden van den
15en tot den 30en Augustus 1882, in het
Kerkgebouw der Chr. Ger. Ge-
meente te ZWOLLE.

Tegenwoordig zijn :

Uit de Prov. <i>Groningen</i> ,	de Leeraren :	J. NEDERHOED. A. BRUMMELKAMP JR.
	» Ouderl. :	M. DEKKER. J. BAKKER.
» » » <i>Friesland</i> ,	» Leeraren :	J. VAN ANDEL. H. BAVINCK.
	» Ouderl. :	L. HOEKERS. J. DE BOER.
» » » <i>Drenthe</i> ,	» Leeraren :	J. H. SCHOEMAKERS. PH. W. H. ESKES.
	» Ouderl. :	G. LOOBERTS. L. F. MULDER.
» » » <i>Overijssel</i> ,	» Leeraren :	J. BAVINCK. J. HESSELS.
	» Ouderl. :	H. J. KLINKERT. J. G. W. ZAHN.
» » » <i>Gelderland</i> ,	» Leeraren :	J. F. BULENS. K. KLEINENDORST.
	» Ouderl. :	G. BRINK. F. TE WINKEL.
» » » <i>Utrecht</i> ,	» Leeraren :	M. VAN MINNEN. A. H. GEZ. MEERBURG.
	» Ouderl. :	P. VAN DER LINDEN. J. JOBSE.
» » » <i>N.-Holland</i> ,	» Leeraren :	W. H. GISPEN. P. KAPTEIJN.
	» Ouderl. :	B. H. BLANKENBERG. P. DEKKER.
» » » <i>Z.-Holland</i> ,	» Leeraren :	W. DOORN. A. VAN DER SLUIJS.
	» Ouderl. :	W. VETTEN. J. ELFFERS.
» » » <i>N. Brabant</i> ,	» Leeraren :	D. K. WIELENGA. J. VAN DER LINDEN.
	» Ouderl. :	G. VAN DEN BOOM. G. BRANDERHORST GZ.

Uit de Prov. *Zeeland*, de Leeraren : A. LITTOOY.
 D. DE PREE.
 » Ouderl. : JHR. J. L. DE JONGE.
 B. M. DEN BOER.

Mede zijn als Prae-adviseerende Leden aanwezig de Docenten der Theol. School te Kampen, DD. S. VAN VELZEN, A. BRUMMELKAMP, H. DE COCK, A. STEKETEE en M. NOORDTZIJ.

Eerste Zitting.

Dinsdag-voormiddag, 15 Aug.

ART. 1.

De President der vorige Synode, Ds. D. K. WIELENGA, opent de Vergadering met een hartelijken welkomstgroet: Hij wekt de aanwezige Broeders op om vóór alles het oog naar boven te richten, tot Hem, in wiens Naam deze Vergadering hare werkzaamheden behoort aantevangen. Daarop verzoekt hij dat men Ps. 25, het 2e en het 4e vers zingen zal. Na beëindiging van het gezang, opent hij Gods Woord, »opdat God tot ons spreke, alvorens wij tot Hem spreken,» en leest hij het vijfde hoofdstuk uit de Openbaring van Johannes voor. In de toespraak, die hij daarop tot de Vergadering hield, merkte hij op, dat de enkelen, die nog van het andere geslacht waren overgebleven, in dit oogenblik meer zouden kunnen zeggen dan hij. Hoeveel toch is er niet gebeurd, in de achtentwintig jaren, die er verlieden, sedert Vader VAN VELZEN in dezelfde stad Zwolle de Synodale Vergadering opende. Deze zou kunnen spreken, of anders, onze hooggeschatte Leeraren BRUMMELKAMP en BAVINCK, de eenige leden der Synode van '54, die ons nog overgebleven zijn. Veel is sedert dien tijd veranderd. Wij »jongeren» zijn tot den arbeid der »vaderen» ingegaan. Een woord van dank aan onze voorgangers, door wie God de Kerk maakte tot wat zij thans is, mag zeker niet overbodig heeten. Hoe gaarne stond spreker, als een der jongeren, thans het woord aan de reeds genoemde ouderen van dagen af. Spreekt gij! zoo wilde hij hen wel toeroepen. Maar — zag hij op wat in het voorgelezen hoofdstuk geschreven stond, dan moest hij zeggen: Dit woord maakt elk woord overbodig. Daar wordt gezegd, dat het op aarde zoo veracht Lam, in den hemel de hoogste eere heeft. De vertegenwoordigers der Gemeente, die

rondom den troon zitten, verblijden er zich in, dat het boek van Gods raadsbesluiten door het Lam wordt ontzegeld. Ook ons maakt het blijde. Dat boek is aan het Lam toevertrouwd. Daarin staat ook onze toekomst geschreven; en in welke handen wenschen wij haar liever dan in de zijne? Wij zien dan niet op elkander, op oud en jong, maar geven, in onze vergadering, en in ons hart, de hoogste plaats aan het Lam, begeerig om iets te gevoelen, van wat gindsche hemelingen in verrukking brengt, al kunnen wij ook niet zingen gelijk zij. Dat gevoel geeft lust en moed tot het werk. Het Lam, voor de zonde geslacht, is ook de Leeuw uit Juda's stam. Dat gezicht maakt ons ootmoedig en kloekmoedig tegelijk. Het noopt ons om van al den reeds verrichten arbeid de eere te geven aan het Lam, en tegenover alles wat ons dreigt, onze sterkte te zoeken bij het Lam. Veel ontviel ons sinds de Synode hier voor het eerst hare zittingen hield; broeders stierven of trokken weg, en als de Synode hier weer samenkomen zal, wat zal het dan niet zijn? Maar het Lam blijft, het Lam verandert niet; en alle schepsel zal het eens aanbidden. Zoo dat Lam ook ons met zijne hoornen en oogen beheerscht, dan geen nood; in onze zwakheid zijn wij dan machtig, en dan gaan wij, al werden wij teruggeworpen, toch vooruit. Den Vader zij dank voor de gave van dat Lam! — Spreker gaat daarop de Vergadering voor in dankzegging en gebed, waarop de werkzaamheden aanvangen.

ART. 2.

De lastbrieven worden gelezen. Op geen enkelen wordt aanmerking gemaakt. Het blijkt dat al de Primi aanwezig zijn, behalve de ouderling uit Overijsel, B. WITZAND, die door zijnen Secundus, J. G. W. ZAHN, en de ouderling uit Noord-Brabant, A. DEN DEKKER, die door zijnen Secundus, G. BRANDERHORST, is vervangen. De primus afgevaardigde uit Zeeland, Jhr. J. L. DE JONGE, kan volgens kennisgeving elk oogenblik worden verwacht. De Zendings-director J. H. DONNER, die als præ-adviseerend lid zitting heeft, is nog niet tegenwoordig.

ART. 3.

Als regel wordt met opzicht tot de stemming voor een Moderamen vastgesteld, dat niet alleen de keuze van Præses en Scriba, maar ook die van Vice-Præses en Adjunct-Scriba, met volstrekte meerderheid van stemmen geschieden zal; bij mogelijke herstemming echter voor Præses of Scriba,

zal de niet-gekozene Vice-Præses of Adjunct-Scriba zijn.

ART. 4.

De Vergadering gaat over tot het kiezen van een Modera-
men. Tot Præses wordt gekozen Ds. W. H. GISPEN; tot
Scriba Ds. J. NEDERHOED. Als Vice-Præses wordt Ds. J. HESSELS,
en als Vice-Scriba Ds. J. VAN ANDEL aangewezen.

Ds. NEDERHOED meent echter voor deze benoeming te moeten
bedanken, wegens de veelvuldige en omslachtige werkzaamheden,
die hij in het belang der Kerk reeds te verrichten heeft.
Sommige leden achten het verkeerd, om in deze afwijzing te
berusten, omdat zulk een voorbeeld in de toekomst schadelijk
werken kon; na eenige discussieën echter gaat men op nieuw
tot de benoeming van een Scriba over. Als zoodanig wordt
gekozen Ds. J. VAN ANDEL, terwijl Ds. A. VAN DER SLUIJS tot
Adjunct-Scriba wordt benoemd.

ART. 5.

De tijdelijke Voorzitter wenscht den gekozenen Broeders
den zegen onzes Gods toe, en noodigt hen uit om hunne
plaatsen in te nemen, aan welk verzoek door hen allen voldaan
wordt.

ART. 6.

Ds. GISPEN neemt het Praesidium op zich, onder de verze-
kering, dat, kon men in zijn hart lezen, er de wensch in zou
gezien worden, om vrij van deze betrekking te zijn; met het
oog echter op God, die zijne knechten tot hun werk roept,
en in het vertrouwen op de welwillendheid der Vergadering,
gelooft hij de benoeming niet te mogen afwijzen.

ART. 7.

De President verzoekt de Vergadering, volgens bestaande
bepaling, om instemming te betuigen met de Belijdenisschrif-
ten der Gereformeerde Kerken in Nederland; de leden voldoen
aan dit verzoek, en geven, door gezamenlijk op te staan, van
deze instemming blijk. De præses gaat daarop de Vergadering
voor in het gebed.

ART. 8.

De tijd der zittingen wordt bepaald als volgt:
's Voormiddags van 9 tot 1 uur; 's namiddags van 4 tot 8 uur;

in beide zittingen zal eene pauze zijn van een kwartier.

ART. 9.

De credentiebrieven der Afgevaardigden van Buitenlandsche kerken worden voorgelezen. Uit dezelve blijkt :

1o. Dat de Oud-Gereformeerde Kerk in Pruisen in hare Vergadering van 19 Apr. jl. naar deze Synode heeft afgevaardigd de BB. H. BEUKER, pred. te *Emlenkamp*, en J. SCHOE-MAKERS, pred. te *Veldhuizen*. Van deze beide BB. was alleen de eerste tegenwoordig, terwijl de andere vervangen werd door zijnen Secundus, Ds. L. STROEVEN, pred. te *Bunde*.

2o. Dat het Presbyterium der Vrije Evangelische Kerk van Duitschland, vergaderd te Breslau 7 Juli jl., besloten heeft zich op deze Synode te doen vertegenwoordigen door zijnen Secretaris, Ds. H. RÖTHER, pred. te Görlitz, Silezië, welke broeder aan genoemd besluit heeft voldaan.

3o. Dat de Synode der Holl. Chr. Ger. Kerk in Noord Amerika, in hare Vergadering van 26 Apr. jl. en volg. dagen gehouden te *Grand Rapids Mich.*, naar deze Synode afgevaardigd heeft, de BB. L. RIETDIJK, Pred. te *Paterson, N. Jersey*, en R. T. KUIPER, te *Graafschap, Michigan*, welke broeders beide alhier aanwezig zijn.

4o. Dat de Reformed Church in Noord Amerika, tijdens hare Algemeene Vergadering, gehouden te Schenectady, N. Y. van 7—15 Juni jl., naar deze Synode gezonden heeft, de BB. G. S. BISHOP, pred. te *Orange, N. J.*, en P. D. VAN CLEEF, pred. te *Jersey City, N. J.*

Van Ds. BISHOP was intusschen een schrijven ingekomen, dat hij, hoewel reeds in Europa zich bevindende, om redenen van gezondheid, niet aan de opdracht kon voldoen. Ook Ds. VAN CLEEF was verhinderd om de zittingen der Synode bij te wonen, omdat zijne reisplannen gebaseerd waren op eene aangifte aangaande den tijd van samenkomst dezer Synode, die thans onjuist bleek te zijn.

Een schrijven van laatstgenoemden afgevaardigde zal later ter sprake worden gebracht, en in de Bijlagen worden opgenomen.

5o. Dat door de Belgische Zendingskerk, in hare jaarl. Verg. van 17—20 Juli jl. tot deputaten herwaarts zijn benoemd de BB. Baron PRISSE, vice-President der Synode en TH. A. EGGENSTEIN, predikant te Antwerpen, beiden lid van het Comité van Beheer; beide BB. zijn nog niet aanwezig, maar worden hedenavond verwacht.

60. Dat namens de Ver. Presb. Kerk van Schotland ter Synodale Vergadering kon worden verwacht Dr. R. JEFFREY, predikant te Glasgow.

Voorts was er nog een schrijven ingekomen van de Vrije Kerk van Schotland, dat, naast de betuiging van zusterlijke gemeenschap met onze Kerk, de mededeeling bevatte, dat zij ditmaal, tot haar leedwezen, geene gelegenheid had, om door het zenden van afgevaardigden, aan haren wensch en ons verzoek in dezen, te voldoen.

Eveneens een schrijven uit Zuid-Afrika, namens de Synode der Ger. Kerk aldaar, in antwoord op een schrijven onzerzijds, dato 19 Febr. 1880. Uit deze missive bleek dat de blijken van sympathie, door onze Kerk aan hare Afrikaansche zuster gegeven, aldaar den band der liefde niet weinig versterkt, en de begeerte uitgelokt hadden, om een onzer als afgevaardigde in haar midden te zien. Bij dit schrijven was een rapport omtrent de doopskwestie gevoegd, ter voldoening aan een verzoek, onzerzijds tot genoemde Kerk gericht.

ART. 10.

De Præses heet de buitenlandsche afgevaardigden, voorzoover aanwezig, hartelijk welkom, en noodigt hen uit, om de voor hen bestemde zitplaatsen intemenen.

ART. 11.

De Scriba van het Moderamen der vorige Synode doet eenige mededeelingen, aangaande uitvoering van besluiten aan hetzelfde opgedragen. Naar aanleiding hiervan zegt een der Præadviseerende leden, dat hij een indruk ontvangen heeft, als ware er een nieuwe tak van bestuur ontsproten, het Moderamen namelijk; hij zou niet willen, dat dit lichaam de zaken der Synodale Commissie ging overnemen, en ziet niet in, dat het door eenige vroegere vergadering tot zoo iets gemachtigd zou zijn. Naardien echter de verhouding van het Synodaal Moderamen tot de Synodale Commissie een door de Agenda gegeven punt van bespreking is, wordt de discussie, naar aanleiding der gemaakte opmerking, uitgesteld tot genoemd punt aan de orde is.

ART. 12.

De afgevaardigde uit Zeeland, Jhr. J. L. DE JONGE, komt de

vergadering binnen, en neemt zitting, na de vereischte betuiging van instemming met de Formulieren van Eenigheid te hebben afgelegd.

ART. 13.

Tot Rapporteurs van de ingekomen stukken worden door den President benoemd de BB. predikanten D. K. WIELENGA, W. DOORN, DR. H. BAVINCK, alsmede de BB. ouderlingen L. MULDER en Jhr. J. L. DE JONGE.

ART. 14.

De Synodale Commissie geeft bij monde van haren Secretaris verslag van haren arbeid sedert de laatste Synode. Genoemd verslag zal, onder no. 1, in de Bijlagen dezer Handelingen worden opgenomen.

ART. 15.

Op de vraag van den Præses, of iemand iets naar aanleiding van het verslag der Synodale Commissie optemerkten heeft, wordt door enkele BB. het woord verzocht.

Nadere inlichting wordt gevraagd omtrent hetgeen verhandeld is op de conferentie van de Syn. Commissie en de Gedelegeerden der Vrije Universiteit o. G. G.

De Secretaris der Syn. Commissie deelt mede, dat deze geen recht heeft hiervan in het openbaar iets mede te deelen. Op genoemde conferentie toch was besloten, dat men een gemeenschappelijk verslag van het verhandelde opmaken zou. De Synodale Commissie had het concept van het verslag, zooals het door de Gedelegeerden was opgesteld, ter beoordeeling, aanvulling of wijziging ontvangen, en met de haars erachtens noodige veranderingen teruggezonden, maar tot nog toe niet weder ontvangen. Diensvolgens kan zij, zonder ontrouw aan de gemaakte afspraak te worden, aan het verlangen naar publicering niet voldoen. Wilde de Synode echter weten, wat het Verslag inhield, zooals het geamendeerd aan de Gedelegeerden teruggezonden was, dan verklaarde zij zich bereid in eene beslotene Vergadering aan dit verlangen te voldoen.

De Vergadering besluit dit punt te laten rusten tot de Synode in Comité vergaderd zal zijn.

ART. 16.

De discussiën over het Verslag worden voortgezet.

Er wordt gevraagd, waarom het adres der Synodale Commissie, de uitkeering op het Budget van Eredienst betreffende, slechts door twee harer leden geteekend was.

Ds. WIELENGA, wiens handteekening aan bedoeld stuk ontbrak, deelt mede, dat hij er zijne hand aan onthouden had, omdat hij er niet mede vereenigd was, en tevens, omdat het, zijns erachtens, noch den inhoud, noch den geest van het op de Synode van Dordrecht, in 1872, beslotene wedergaf. De vraag of hij hiertoe gerechtigd was, wilde hij niet beslist beantwoorden. Tot dusver had hij gemeend dit wel te mogen doen, omdat de Synodale Commissie geene vergadering van deliberatie en conclusie, maar bloot van executie is. Intussen uit hij den wensch, dat de Synode hieromtrent te zijnen behoeve haar oordeel uitspreke.

Intusschen werd nog gevraagd, of de houding der Commissie tegenover de Belgische Zendingkerk wel van exclusivisme vrijtepleiten was, en of de Commissie wel recht had om met de Gedelegeerden der Vrije Universiteit te confereeren. Maar naardien de tijd der zitting verstreken was, werd de verdere bespreking van het Rapport der Syn. Comm. tot de zitting van den namiddag verdaagd, en deze eerste samenkomst gesloten door Docent VAN VELZEN, na het zingen van Ps. 116: 4:

D' eenvoudigen wil God steeds gadeslaan, enz.

Tweede Zitting.

Dinsdag-namiddag, 15 Aug.

ART. 17.

Doc. BRUMMELKAMP laat zingen Ps. 77 : 7,

'k Zal gedenken hoe voor dezen, enz.

en gaat de vergadering voor in het gebed.

ART. 18.

De Zendings-director, J. H. DONNER, is mede tegenwoordig, en neemt, na zijne instemming met de Formulieren van Eenigheid betuigd te hebben, onder de Præ-adviseerende leden plaats.

ART. 19.

De discussiën over het Rapport der Synodale Commissie worden voortgezet.

Het eerst wordt de vraag naar het recht tot het houden der Conferentie besproken. De Secretaris der Synodale Commissie verklaart, dat men zich geenszins naar de conferentie begeven heeft om eigenmachtig te onderhandelen of overeenkomsten aan te gaan; men voldeed er slechts mede aan een broederlijk verzoek, om te hooren wat men ons te zeggen had, en te bespreken welke wederzijdsche verhouding de meest gewenschte was. Doc. v. VELZEN deelt hierop mede, dat dergelijk eene uitnoodiging ook tot het College van Docenten gekomen was; daar was zij echter afgewezen, omreden het College in de oprichting der Vrije Universiteit eene miskenning zag, van het reeds in onze Theol. School tot stand gekomen werk des Heeren. Een andere broeder meent dat de kennisneming van het Verslag, waartoe tijdens deze Synode in beslotene Vergadering overgegaan zal worden, voorzeker voldoende opheldering geven zal, en stelt voor om de discussie over dit bezwaarpunt tot zoolang te verdagen. Met dit voorstel stemt de Vergadering harerzijds in.

ART. 20.

Thans wordt de vraag aan de orde gesteld, of de beperkende voorwaarde, onder welke de Synodale Commissie aan den Collectant der Belgische Zendingskerk vergunning had verleend tot het houden van kollekten in de Gemeenten onzer kerk, wel van enghartigheid vrijtepleiten was. Vele BB. opperen dit bezwaar; sommigen willen zelfs aan de Synodale Commissie de bevoegdheid ontnemen van dergelijke bezwarende voorwaarden te verbinden aan vergunningen tot het houden van overigens aanbevelingswaardige collecten; anderen verlangen met het oog op Art. 5 en 7 van het Algemeen Reglement, dat de Synodale Commissie niets doe, tenzij door eene Prov. Synode daartoe gemachtigd; schoon hiertegen opgemerkt wordt dat er periculum in mora kan zijn, waardoor het wachten op de samenkomst der Prov. Synode schadelijk zou werken, en herziening van het Reglement alzoo dringend noodig werd, wilde men de bewuste artikelen ook met betrekking tot aanvragen om collecten laten gelden. Nadat de Synodale Commissie zelve hare houding had toegelicht, door te zeggen, dat zij haar besluit genomen had, ter voorkoming van aanmerkingen in de gemeenten, alwaar allicht deze en gene er zich aan ergeren zou, dat de collectant zoowel in het Hervormd genootschap als in onze kerken collecteerde, besluit de Vergadering,

dat de Synodale Commissie zich te gedragen heeft volgens Art. 5 en 7 van de Algemeene Bepalingen onzer Kerk.

ART. 21.

Tot antwoord op de vraag van een der leden der Synodale Commissie (zie art. 16) wordt gezegd: dat het regel is om alle stukken, namens eene corporatie vastgesteld, als lid der corporatie te onderteekenen; heeft eenig lid tegen den inhoud of vorm van zulk een stuk bezwaar, dan kan hij, 't zij aan den voet van het stuk zelf, 't zij in de notulen zijner vergadering, hiervan kennis geven. Met dit oordeel, ook op de Synodale Commissie toegepast, vereenigt zich de Synode.

ART. 22.

In verband tot eene vraag naar de uitvoering van het besluit der voorlaatste Synode omtrent het kollekteeren voor de Theologische School der Oud Ger. Kerk in Pruisen, deelt de Secretaris der Synodale Commissie mede, dat er, sedert het nemen van dit besluit, slechts door elf gemeenten aan het verzoek, in hetzelfde uitgedrukt, was voldaan, ofschoon het jaarlijks in de Bladen op nieuw ter kennis der gemeenten was gebracht.

ART. 23.

De Præses zegt den Secretaris namens de Synode hartelijk dank voor zijn verslag, en betuigt, dat de Kerk ten zeerste de diensten waardeert, haar sedert de vorige Synode door de Synodale Commissie bewezen.

ART. 24.

De beide oudste Docenten der Theol. School, de BB. VAN VELZEN en BRUMMELKAMP doen verslag van het bezoek, dat zij, als afgevaardigden onzer Kerk, aan de Synode der Belgische Zendingkerk te Nesson-vaux hebben gebracht.

Dit verslag wordt uitgebracht bij monde van Doc. VAN VELZEN. Spreker verklaarde, dat hij en zijn medeafgevaardigde de Synode der Belgische Zusterkerk met het grootst genoegen hadden bijgewoond. Hij kan de gastvrije ontvangst, en de gezellige samenkomsten niet genoeg roemen; allen lof had hij voor de orde en de vlugheid, waarmede de Synodale zaken werden afgehandeld, en diep was hij getroffen door den ernstigen, christelijken geest, die zich in de beraadslagingen der vergadering uitsprak. Hij meende dat deze Kerk, hoe klein zij ook was, ons nog veel kan leeren. Zeer had het hem getroffen, dat de Synode hare zittingen opende met de voorlezing

van een gedeelte der Belijdenis. Evenzeer was hij jaloersch geworden op de vrijheid, welke de predikanten daar te lande, met opzicht tot het geven van schoolonderwijs genoten. Ook had het spreker zeer verblijd, dat de Belgische Broeders vrij wat gunstiger over onze Kerk dachten dan vroeger.

Eene poging, om het gevoelen der Synode intewinnen omtrent de Doopskwestie, had tot geene slotsom geleid.

De Præses dankt den Afgevaardigde ten zeerste voor zijn zoo boeiend en levendig verslag.

ART. 25.

De Vergadering gaat thans over tot behandeling van A. der Agenda, rubriek *Le e r*:

Noord Holland: *De Synode wekke leeraren en leden op tot ijverig en biddend onderzoek van het profetisch Woord, en geve eenige nadere verklaring of aanwijzing van de leer der H. Schrift, aangaande de toekomst des Heeren.*

De afgevaardigden van Noord-Holland lichten dit punt toe. Uit hunne toelichting bleek, evenals uit de discussieën, over deze zaak gehouden, dat er bij velen vrees bestond, als zou Art. 72 der Synode van Groningen, 1872, verlamd werken op het onderzoek der Profetie aangaande de nog toekomstige dingen.

Over de vraag, of de bepaling in genoemd artikel al dan niet opgeheven behoort te worden, openbaarde zich verschil van meening. Wat het voorstel betrof, dat deze Synode eene opwekking zou geven, tot onderzoek van de profetieën, oordeelden sommigen, dat zoo iets ver van overbodig, en in tegendeel hoogst noodig was, ook ter voorkoming van mogelijk misverstand, uit de verkeerde opvatting van het bewust artikel geboren, als zoude het alle verder onderzoek afsnijden. Er werd o. a. verwezen naar den Considerans van dit artikel, om te bewijzen, dat het geenszins zijne bedoeling was, om het lidmaatschap der Kerk te ontzeggen, aan wie het daar veroordeeld gevoelen aankleven mocht. Omtrent den wensch, dat de Synode nadere aanwijzing of verklaring van de leer der Schrift, aangaande de toekomst des Heeren, geven zou, werd, schoon niet zonder tegenspraak, opgemerkt, dat de Synode hiertoe thans niet bevoegd was, omdat het leerstukken betrof, die in de geloofsbewustheid der Gemeente nog niet tot helderheid waren gekomen.

Met den Præses oordeelt de Vergadering dat het gansche verschil zich beweegt omtrent de vraag:

Zal het besluit van Groningen 1872, art. 72, opgenomen in de Algemeene Bepalingen, al dan niet van kracht blijven?

Men besluit hierover de stemmen, en het al dan niet ingaan op het voorstel van Noord-Holland van den uitslag dezer stemming afhankelijk te maken.

In stemming gebracht wordt deze vraag met 30 tegen 10 stemmen *bevestigend* beantwoord.

ART. 26.

Aan de orde zijn de Voorstellen in verband tot de Doopskwestie, letter A, der Agenda.

Groningen: *De Synode neme het derde voorstel van de Commissie van advies inzake de doopskwestie aldus gewijzigd aan: In aansluiting aan de beginselen van Calvijn, van de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerk, en in overeenstemming met de besluiten der Synoden van 1571 tot 1618/19, erkenne de Kerk slechts den doop, bediend in of vanwege eene vergadering van Christenen, door een door zulk eene vergadering geroepen en erkend dienaar des Woords, met water, en in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Wat de toepassing van dezen regel betreft, enz. Zie het voorstel der Commissie voornoemd.*

Zeeland. *De Provincie stelt de Synode voor, onder voorbehoud van nadere explicatie der clause, en bediend door iemand niet op eigen gezag" — het derde voorstel der Commissie van advies in zake de doopskwestie aantemen.*

Zuid-Holland. *In zake het Doopsrapport kan de Provincie Zuid-Holland zich het best vinden bij voorstel III, H. DE COCK, c.s.*

Noord-Brabant. *In zake de hangende Doopskwestie blijve de Synode bij het besluit te Groningen, 1872 — zie not. pag. 14 — genomen Alleenlijk worde er de bepaling bijgevoegd, dat de doop van genootschappen of vereenigingen, die formeel gebroken hebben met de belijdenis van het trinitarisch geloof, in geen geval als een christelijke en wettige doop kan worden erkend.*

Gelderland. *De Synode bedanke de opstellers van het Rapport omtrent de Doopskwestie, en blijve bij hetgeen daaromtrent door de Dordsche Vaderen is bepaald 1618/19.*

ART. 27.

Alvorens de bespreking dezer voorstellen te openen, geeft de Præses gelegenheid aan de Commissie van Advies in zake de Doopskwestie, om de Notulen harer Vergadering voortelesen. Deze Notulen zullen onder No. XI in de Bijlagen dezer Handelingen worden opgenomen.

ART. 28.

Nog wordt ter kennis der Vergadering gebracht een Advies in zake de Doopskwestie van de Synode der Geref. Kerk van Zuid-Afrika, waarvan de slotsom is:

De Synode enz. even afkeerig van herdoopen als onze Vaders, oordeelt dat de Doop toegediend moet worden aan allen, die niet gedoopt zijn in eene Kerk, welke de keurmerken der ware gemeente bezit, noch door een wetigen dienaar of met de wettige formule.

De Oud-Ger. Kerk van Pruisen kon geen Advies inzenden, omdat het Rapport onzer Commissie eerst na afdloop harer Algemeene Vergadering ingekomen, en het verzoek om Advies niet tijdig genoeg ontvangen was.

Nog werd eene missive overgelegd van de klasse Heerenveen, waarin adhaesie gegeven werd aan Voorstel III der Commissie van Advies, terwijl de Gemeente Donkerbroek de verklaring had ingezonden, dat zij bij haar eigen, bij de Commissie van Advies reeds ingediend voorstel, meende te moeten blijven.

ART. 29.

Daar de tijd verstreken was, wordt de verdere bespreking van dit onderwerp gestaakt, en deze zitting gesloten door Doc. DE COCK, nadat gezongen was Ps. 105 : 3,

Vraag naar den Heer en zijne sterkte, enz.

Derde Zitting.

Woensdag-voormiddag, 16 Aug.

ART. 30.

De zitting wordt geopend met het zingen van Ps. 68 : 7,

Gelijk een' duif door 't zilverwit, enz.

en gebed door den Docent STEKETE.

ART. 31.

De Voorzitter stelt aan de Vergadering voor de Broeders Baron PRISSE en Ds. EGGENSTEIN, afgevaardigden der Belgische

Zendingskerk naar deze Synode, en heet beiden hartelijk welkom in ons midden.

ART. 32.

De Vergadering vereenigt zich met den voorslag van haren Voorzitter, om aan deze Broeders uit het Buitenland in de namiddagzitting gelegenheid te geven, om het woord tot de Vergadering te richten.

ART. 33.

De afgevaardigde der *Vereenigde Presbyteriaansche Kerk van Schotland*. Rev. Dr. ROBERT JEFFREY van *Glasgow* komt intuschen binnen. Ook hem wordt door den Voorzitter een hartelijk welkom toegeroepen, en na kennisneming van de mededeeling aangaande zijn spoedig vertrek, gezegd, dat hem reeds dezen middag gelegenheid zal gegeven worden, om de Vergadering toetespreken.

ART. 34.

Aan de orde wordt gesteld het Rapport omtrent de Doopskwestie.

De Voorzitter vraagt aan de afgevaardigden der Provincieën, die hieromtrent voorstellen hebben ingediend, of zij behoefte hebben hunne respectieve voorstellen toetelichten.

De afgevaardigden van *Groningen* verklaren, dat hunne Provincie liefst op den breeden trinitarischen bodem van het Derde Voorstel staat, zonder beperkende clause.

Ook *Zeeland* wenscht zich op dezen grondslag te plaatsen, maar voorziet moeielijkheden, tenzij nadere verklaring gegeven worde van de clause van het Derde Voorstel »en bediend door iemand niet op eigen gezag.” Genoemde Provincie wilde eene milde toepassing, ook in verband tot Sessie 162 der Post-Acta van Dordt, Nr. II.

De afgevaardigden van *Zuid-Holland* verklaren zich zeer goed te kunnen vereenigen met het Derde Voorstel der Commissie van Rapport. Hunne Provincie doet dit, omdat zij de woorden: »en bediend door iemand niet op eigen gezag,” in overeenstemming met de Post-Acta der Synode 1618/19, opvat als beteekenende, door iemand, die eene ordinaire roeping van eenige vergadering van geloovigen heeft.

Noord-Brabant merkt op, dat wij hier niet voor een dogmatisch, maar voor een practisch vraagstuk staan; deze Pro-

vincie stemt wel hoofdzakelijk met het Derde Voorstel in, maar meent toch bij het in 1872 te Groningen genomen besluit, als het meest practische, te moeten blijven. Slechts worde genoemd besluit, met het oog op den afval onzer dagen, aldus aangevuld, als in het voorstel der Provincie is aangewezen.

Gelderland ziet in nadere præciseering slechts een weg tot meerdere verwarring.

ART. 35.

Het advies van het Præadviseerend Lid Docent BRUMMELKAMP, in zake de ingediende Voorstellen en het Rapport der Commissie ad hoc, wordt thans ingewonnen. Z^Eerw. kan zich ten volle met het Derde Voorstel vereenigen, als met een, dat zich aansluit aan de leer der Schriften, en de practijk der vaderen; hij wijst er inzonderheid op, dat de toediening der besnijdenis, ook in tijden van diep verval, nergens wordt afgekeurd. Ook meent hij, dat eene Synode niet te zeer treden moet in bijzonderheden, de toepassing betreffende.

Docent VAN VELZEN gevoelt behoefte om te zeggen, dat hij het voor onze Kerk een bijzonder voorrecht rekt, van God gebruikt te worden, om optekomen voor de eere des Doops. Hij vereenigt zich ten volle met hetgeen door Noord-Brabant in het midden gebracht is. In zoover wijzigt hij zijn vroeger Advies, in het Doopsrapport gegeven, als daaruit afgeleid zou kunnen worden, dat ook de doop der Roomsche Kerk onwettig zou zijn. Hij neemt het Advies van Noord-Brabant aan, en raadt der Synode om zich eveneens bij hetzelfde aantesluiten.

Op de vraag van den Voorzitter, of de Commissie ad hoc ook nog het woord verlangt, zegt Ds. LINDEBOOM van *Zaandam*, lid dier Commissie, dat hij nog eene enkele opmerking ten beste wil geven. Hij vreest, dat men reeds sedert vele eeuwen te veel aan de uiterlijke eenheid der Kerk heeft gehecht; immers erkende men den doop in vervallene kerken, omdat zij de uiterlijke kerkvormen behielden, en verwierp dien van gemeenten, die een sectarisch karakter droegen, ook al werd Christus in haar midden gepredikt. Tegen zoo iets heeft hij ernstig bezwaar. Echter verklaart hij zich tegen het aannemen van zijn voorstel, in het Doopsrapport gegeven, zoolang de Gemeente niet rijp is, om zijne beschouwing als de hare overtenemen.

Hierop werden de Adviezen der aanwezige Buitenlandsche Afgevaardigden gevraagd. Ds. BEUKER, afgevaardigde der Oud-Geref. Kerk in Pruisen, neemt het woord, en zegt: de doop is noch de doop des bedienaars, noch de doop der Kerk, maar

de doop van God, toegediend naar zijn bevel door *middel* van Kerk en bedienaar. Als deze den doop bedienen, zooals Christus dit Matth. 28 : 19 verordend heeft, dan kunnen zij hem evenmin de kracht ontnemen, als zij dit aan het evangelie kunnen doen, hoe zij het ook bespotten. En wat de belijdenis van het trinitarisch geloof betreft, in de doopsformule is die *belijdenis* zoodanig met het sacrament verbonden, dat deze beide niet te scheiden zijn. Elke Kerk dus, die doopt in den naam des drie-eenigen Gods, toont juist daardoor dat zij de belijdenis van het trinitarisch geloof *niet heeft losgelaten*. Met het oog op deze zaken is het der Vergadering niet aanteraden verder te gaan dan te Groningen in 1872 geschied is; te meer daar er ook tot heden nog geene kerkelijke corporatie's zijn ontstaan, die officieel met de belijdenis van het trinitarisch geloof gebroken hebben, en toch blijven doopen. — Van dezelfde meening is ook Br. RIETDIJK, de afgevaardigde der Chr. Ger. Kerk uit Noord-Amerika.

De discussieën worden thans geopend. Zij bewegen zich inzonderheid rondom het Voorstel van Noord-Brabant.

Er wordt opgemerkt, dat het Voorstel van Noord-Brabant wel over den doop der ketters, maar niet over den doop der scheurmakers spreekt; dit bevredigt niet aan hen, die eene ruimere opvatting van de wettigheid des doops hebben, en den doop erkend willen zien van allen, die door hunne respectieve gemeenten als wettige dienaren worden erkend, altijd behoudens de reeds in het voorstel gestelde eischen. Men meent dat de aanneming van de clause uit Lindebooms voorstel hierin zou voorzien; waartegen anderen echter opkomen. Ook wordt gezegd dat het voorstel Noord-Brabant toch nog geen voldoende licht geeft als zich practische moeilijkheden voordoen. Daarom wil men de uitdrukking »formeel" nader omschreven zien, zoo namelijk, dat hiermede niet slechts de afschaffing eener geschrevene belijdenis, maar ook die der bijbelsche doopsformule bedoeld wordt. Op eene vraag daaromtrent, tot de afgevaardigden van Noord-Brabant gericht, wordt geantwoord: dat men door »formeel" verstaat: eene officieele verklaring der Hoogste Vergadering van eenig genootschap, dat zij met het trinitarisch geloof gebroken heeft.

Eindelijk wordt het volgende met algemeene stemmen aangenomen:

De Synode besluit dat de doop van genootschappen of vereenigingen, die formeel met de belijdenis van het trinitarisch geloof gebroken hebben, niet kan erkend worden. Doch, dat overigens, met handhaving van de bepalingen der Synode van

Groningen 1872, art. 17, en in aansluiting aan de beginselen van Calvijn, aan de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerk, en in overeenstemming met de besluiten der Synode van 1571 tot 1618/19, personen, die hetzij als kinderen, hetzij als volwassenen, den doop ontvangen hebben buiten de Christelijke Gereformeerde Kerk, zoo zij tot haar overkomen, als gedoopten te beschouwen, ingeval zij gedoopt zijn in of vanwege eene Vergadering van Christenen, door een, door zulk eene Vergadering geroepen en erkend, dienaar des Woords, met water, en in den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes.

ART. 36.

Namens de Zendingscommissie wordt nu nog gevraagd, hoe onze Zendingen handelen moeten omtrent den doop, bediend door personen, die zich zelven daartoe gemachtigd hebben, of slechts door vereenigingen daartoe gemachtigd zijn.

Præadvies wordt hieromtrent ingewonnen. Hierbij wordt opgemerkt, dat zulke personen, mogen zij al begonnen zijn met buiten verband tot de gemeente te doopen, toch na verloop des tijds, dit in hoedanigheid van dienaren dier gemeente doen; weshalve geadviseerd wordt tot erkenning van hunnen doop, met inachtneming van het op deze Synode (art. 35) vastgestelde, tenzij dan dat eenig alzoo gedoopte zelf bezwaar omtrent de wettigheid zijns Doops opperen mocht; en voorts zooveel mogelijk aan het oordeel der Zendingen zelven overlaten.

De afgevaardigden uit Belgie, mede naar hun oordeel gevraagd zijnde, sluiten zich met beslistheid aan dit advies aan. Ook omdat de geschiedenis hunner Kerk leerde, dat men wel dingen had moeten doen, die abnormaal waren, wilde men eigen standpunt niet verloochenen, door den Doop te vragen aan predikanten der Staatskerk.

In de discussie over deze vraag wordt gezegd, dat hier met het abnormale gerekend moet worden, hetwelk de vestiging der christelijke gemeenten in heidensche landen veeltijds aankeeft, en dat dit dan vooral gedaan dient, als het blijkt, dat het normale gezocht wordt; te meer, daar weigering onzerzijds, om de wettigheid eens doops, onder zulke abnormale omstandigheden toegediend, te erkennen, ons met bijna heel de christenheid in conflict brengen zou, naardien de Zending en mitsdien ook de Doop, meestal van particuliere Vereenigingen is uitgegaan.

Enkele Leden meenen, dat de Synode over het al of niet wet-

tige van zulk een doop het stilzwijgen bewaren moet, en zich bepalen om slechts in bepaalde gevallen een oordeel uit te spreken.

Met algemeene stemmen wordt eindelijk het volgende voorstel aangenomen :

De Synode oordeelt, dat zij niet kan treden in de bijzondere gevallen, die er kunnen voorkomen, en besluit, dat onze Zendingen (in verband met hunnen Kerkeraad, zoo er een is) hierover zullen moeten beslissen in overeenstemming met het op deze Synode bepaalde.

ART. 37.

Aan de orde wordt gesteld het voorstel der Agenda C. Noord-Holland.

De Synode wekke de gemeenten op tot Bijbelverspreiding, en zie toe op de toenemende Bijbel-uitgaven.

Dit voorstel wordt door de afgevaardigden van Noord-Holland toegelicht. Met het oog op het droevig feit, dat er duizenden in ons Vaderland zijn, die niet meer ter kerk gaan, en in onkunde wegzinken, achten zij het dringend noodig, dat de Synode de kerkeraden opwekke, om hunne krachten te wijden aan de verspreiding des bijbels. Evenzeer oordeelen zij, dat het op den weg der Synode ligt, om te waken omtrent de uitgaven des bijbels, daar er bijbels in handen van onze gemeenteleden komen, die den toets der zuiverheid niet kunnen doorstaan.

Docent VAN VELZEN, om praëadvies gevraagd zijnde, wijst op de dringende roeping onzer kerk om eene uitgave des bijbels te bezorgen, die aan de eischen des tijds beantwoordt; hij oppert de gedachte, om eene commissie te benoemen, die hieromtrent voorbereidend werkzaam zij.

Uit de discussie blijkt dat velen zich vergenoegen met eene commissie van toezicht op de zich vermenigvuldigende uitgaven des bijbels.

Naardien de tijd der zitting verstreken was, wordt dit punt tot nader verdaagd, en de zitting zelve gesloten door den Docent NOORDTJIJ, nadat gezongen was Ps. 89 : 8.

Gij toch, gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht, enz.

Vierde Zitting.

Woensdag-namiddag, 16 Aug.

ART. 38.

De namiddag-zitting van dezen dag wordt, met het aanheffen van Ps. 68 : 14,

Uw God, o Israel, heeft de kracht, enz,

geopend door Ds. HESSELS.

ART. 39.

De Voorzitter geeft het woord aan Dr. JEFFREY, afgevaardigde van de Ver. Presb. Kerk van Schotland, en verzoekt Ds. BRUMMELKAMP Jr., om den geachten spreker als tolk te dienen, aan welk verzoek deze bereidvaardig voldoet.

De heer JEFFREY spreekt zijne blijdschap uit van hier te mogen staan, en de zustergroete zijner Kerk aan de onze te kunnen overbrengen. Zeer sterke banden toch binden beide kerken samen. In de gewichtigste punten vertoont zich eene verblijdende overeenstemming. Bij drie dier punten staat spreker stil. 1o. Beide kerken houden vast aan de zuivere leer, iets, waarmede trouwens eene kerk staat of valt. Geene kerk, die de vrije genade loochent, kan bloeien of blijven. De kerk des sprekers houdt, evenals de onze, vast aan het gezonde woord, en beschouwt dat als een last, van hooger hand op haar gelegd. Daaruit verklaart zich haar oorsprong en evenzeer haar voortbestaan. Schotland is veel aan V. P. Kerk verschuldigd. Eene eeuw geleden stond zij bijna alleen; maar zij bewaarde het haar toevertrouwd pand. Dorre zedeleer voerde haast overal heerschappij. Levende werd de waarheid bijna uitsluitend in de kerken der Dissenters gevonden. Wij gelooven, dat ongeloof ons het bestaansrecht zou doen verliezen, en schuldig deed maken aan God en het nageslacht. De leer der vrije genade, in hare ons verootmoedigende, God verheerlijkende strekking, dient gepredikt te worden. In deze dagen, waarin men de besluiten Gods meent te kunnen veranderen, gelijk men eene oude Staatswet intrekt, behoort men dubbel vast te staan. 2o. Ook op het gebied der tucht is treffende overeenstemming. Evenals uwe kerk heeft de onze steeds vastgehouden aan de tucht; als zij terugziet op hare historie, mag zij zich verstouten, en zeggen, dat zij in het handhaven der tucht, niet de laatste was. Niemand, wiens wandel ergerlijk is, wordt als lid der kerk aangenomen, of straffeloos in de kerk geduld. Dat wij den standaard der

tucht weer opnemen, gaf mede aanleiding tot de geboorte onzer kerk. Handhaving der tucht is voorwaarde onzer toekomst; zonder haar hebben wij geen zegen te wachten. Wij hebben geen macht om de banden lossen te maken. Voor alles moet het innerlijk leven bevorderd worden; de godzaligheid, niet iets uiterlijks, houdt eene kerk staande. 30. Met u handhaven wij het bijbelsch vrijwilligheidsbeginsel. Wel is dit beginsel niet in onze belijdenisschriften opgenomen, maar wij achten het met ons Evangelie als saamgeweven. Onze leden behoeven het niet te onderteekenen; het wordt van zelf gehandhaafd. Zoo behoort het ook te zijn. De godsdienst moet eene uiting der vrijwilligheid wezen, of zij is — niets. Dit beginsel is de elasticiteit des levens, het zichzelf onderhoudende leven zelf. In Schotland is dit beginsel in de algemeene meening doorgedrongen. Geene vereeniging van Staat en Kerk, dat wordt er meer en meer volksovertuiging, en deze begint zich in de Hoogere Landsvergaderingen baan te breken. Eerlang verwachten wij dit beginsel zelf uit de troonrede te hooren spreken, zoodat wij met goed vertrouwen de toekomst te gemoet gaan. Wij gelooven dat het rijk van Christus geroepen is om zich los te maken van de koninkrijken dezer wereld, steeds zijne slechtste vrienden; vrij van alles, maar — aan de wet des Heeren gebonden! Wij hopen dat alzoo de dag verhaast worde, waarop de kerk de vernederende liverei der dienstbaarheid afleggen zal, om daar te staan enkel en alleen in het sierlijke kleed der vrijheid, waarmede Christus haar heeft vrijgemaakt.

Nog deelt Dr. JEFFREY mede, dat zijne kerk 551 gemeenten telt, met 587 predikanten, en 174.051 zielen. Hare inkomsten hadden het laatste jaar bedragen 383.000 pond sterling.

ART. 40.

De Vergadering, gebruik makende van de gelegenheid om het oordeel van dezen Schotschen Broeder over eenige vraagstukken in te winnen, doet, bij monde van sommige hare leden, hem de volgende vragen:

Vr. Hoe handelt gij in uwe kerk met de gierigaards?

Antw. Daarvan hebben wij over 't algemeen geen last. Mochten er gierige menschen in de gemeente gevonden worden, dan zouden wij ze vermanen.

Vr. Zijn er ook leden of leeraars in uwe Kerk, die tot de orde der Vrijmetselaren behooren?

Antw. Dat is niet bekend. Het is mogelijk; misschien enkele. Dienaangaande is nog nooit bij eenig Kerkbestuur eene klacht ingekomen.

Vr. Maakte uwe Kerk, bij haren uitgang uit de Staatskerk, ook aanspraak op de »Kerkelijke goederen?»

Antw. Neen. Ook konden wij ze niet krijgen. Wij lieten ze varen. Dit is trouwens reeds langer dan eene eeuw geleden.

Vr. Hebben de drie in Schotland bestaande Presbyteriaansche Kerken dezelfde Geloofsbelijdenis?

Antw. Ja; de Westminsterse. Maar alleen wij, Vereenigde Presbyterianen, verwerpen Art. 23, dat over de verhouding tusschen Kerk en Staat handelt. De Nationale Kerk echter heeft wel de belijdenis, maar handhaaft de leer niet. Voor ongeveer drie jaren zijn door den predikant SCOTT preeken uitgegeven, waarin de leer van het plaatsvervangend lijden openlijk ontkend wordt. Toch is daartegen nergens of door niemand eene aanklacht ingediend.

Vr. Hoe staat het thans met de pogingen tot ineensmelting van de Ver. Presb. en de Vrije Schotsche Kerken?

Antw. De onderhandelingen rusten; maar als voorloopig resultaat is verkregen, dat de leeraren vrijelijk over en weer kunnen preeken, en dat men over en weer elkanders lidmaten aanneemt, enkel op overlegging van attestatie.

Vr. Geniet uwe Kerk ook ondersteuning van Staatswege?

Antw. Al wilde de Staat ons iets geven, wij zouden het niet aannemen.

De Docent VAN VELZEN spreekt namens de Synode den Schotschen afgevaardigde toe. Hij zegt, dat de belangstelling der Schotsche Kerk in de onze, wel niet nieuw en bevreemdend, maar toch verblijdend is. Vereenigd door gelijkheid van historie, zijn wij het toch nog meer door de eenheid van geloof. Gij hebt groote verplichtingen aan ons: wij gaven u een Koning. Hoevelen uwer Studenten ontvingen hier hunne vorming. Maar ook wij aan U! Wij denken aan KNOX, aan ERSKINE, aan zoovele lichten meer. En — toen wij nog veel kleiner waren dan Gij, waart Gij de eerste, die ons de broederhand toereiktet. Hoeveel genegenheid heeft HERDERSON ons niet betoond, hoe vaak is in Schotland niet voor ons gebeden! Beiden echter zijn wij alles schuldig aan God. Hij heeft, gelijk de geschiedenis van alle hier tegenwoordig zijnde leeraren getuigen kan, ons zijnen zegen rijkelijk gegeven. Dat doe Hij ook aan U. Wat eens gezegd is tot Rebecca: o onze zuster, word gij tot millioenen! worde aan U vervuld. Reeds begon het aan ons vervuld te worden; dat bemoedige ons beiden, de Kerk hier, en de Kerk daar, en sterke ons in God, onzen Koning!

ART. 41.

De discussieën over het voorstel van Noord-Holland, zie

art. 36, worden heropend. Algemeen erkende men, dat de Kerk omtrent bijbelverspreiding en bijbeluitgave niet onverschillig mag zijn; echter schroomde men ook om als Synode te veel in de roeping van gemeenten en leeraren te treden. Het volgende voorstel wordt eindelijk ingediend, onder bepaling dat zijne afstemming verwerping inhoudt van het voorstel Noord-Holland:

De Synode besluit om een kort schrijven te richten aan de Kerkeraden, opdat zij de leden der gemeente, tijdens eene openbare godsdienstoefening, opwekken, om den bijbel zooveel mogelijk rondom zich te verspreiden, en de Kerkeraden voorts ernstig te herinneren aan de besluiten der vorige Synode, vermeld onder Art. 15 der Alg. Syn. Bepalingen, opdat geene verkeerde bijbeluitgaven in de huisgezinnen onzer gemeenten ingang vinden.

Genoemd voorstel wordt *verworpen* met 23 tegen 17 stemmen.

ART. 42.

Namens het College van Curatoren wordt door de daartoe benoemde Commissie, bestaande uit de BB. BULENS en VAN MINNEN, bij monde van Ds. BULENS verslag uitgebracht aangaande den Staat der Theol. School onzer Kerk. In dit met gloed gesteld verslag, dat onder No. III in de Bijlagen opgenomen zal worden, sprak de Commissie onze beide oudste Docenten zeer treffend toe, onder den indruk, dat het wel de laatste maal kon zijn, dat wij hunne tegenwoordigheid op eene Synode genoten; waarop de Vergadering beiden grijze vaders biddend toezong Ps. 134 : 3,

Dat 's Heeren zegen op u daal, enz.

ART. 43.

Met goedkeuring der Vergadering brengt de Voorzitter het voorstel van Noord-Holland aan de orde, te vinden op de Agenda, onder letter B. betreffende de middelen tot stijving van de kas der Theol. School, in verband tot de gewenschte vermeerdering van het aantal Docenten.

Genoemd voorstel luidt, voor zoover thans in behandeling gebracht, aldus:

Noord-Brabant. *De Provincie Noord-Holland stelt voor dat er naar middelen worde omgezien om de inkomsten onzer Theol. School te vermeerderen.*

Daartoe geeft zij de volgende middelen aan:

1. *Opwekking tot meer algemeene belangstelling in den bloei der School van wege Curatoren en Docenten. De belangen der School*

worden in onze bladen meer voor het volk bepleit, en er worden door Curatoren en Docenten in de verschillende Provincieën toespraken en meetings gehouden, om de behoeften en eischen der School te bespreken.

De afgevaardigden van Noord-Holland lichten dit punt toe. Voor alles willen zij het misverstand voorkomen, als ware het de bedoeling hunner Provincie, dat de Docenten zich opzettelijk op weg zouden begeven, om de belangen der School publiek te bepleiten en inzamelingen voor de Schoolkas te houden; integendeel wil zij slechts, dat de Docenten, ingeval er ongezocht gelegenheid toe is, b.v. als zij ergens de openbare godsdienstoefening leiden, de belangen der School aanbevelen. In denzelfden zin wil zij de Curatoren werkzaam doen zijn. Echter wil zij der Synode in geen opzicht den vorm voorschrijven, waarin Docenten en Curatoren te dezen opzichte werkzaam zouden moeten zijn. Vooral hecht zij aan den zedelijken invloed van hun optreden, en zou zij, ook, afgezien van de vraag of de kas der School al dan niet ondersteuning behoeft, deze praktijk gevolgd willen zien.

Uit de discussieën, naar aanleiding van dit voorstel gevoerd, blijkt dat er verschil van gevoelen bestaat. Sommigen meenen, dat de toelichting der afgevaardigden elk bezwaar tegen de aanneming van het voorstel vervallen deed. Ten gunste van hetzelfde wordt aangevoerd, dat, met opzicht tot zaken van algemeen belang, het woord van vreemde sprekers allicht meer uitwerkt, dan dat van den plaatselijken leeraar. Ook wordt gewezen op de gunstige werking, die soortgelijke praktijk reeds nagelaten heeft, met name, op het spreken van den zendingleeraar HUYSSING in verschillende gemeenten onzer Kerk. Men wil ook rekening houden met de omstandigheid, dat sommige predikanten zelve te veel behoefte hebben, om in eigene gemeente als pleiters voor de kas der School optetreden.

Anderzijds acht men het eenigszins strijdig met de bescheidenheid, dat Docenten, als zelve uit de kas bezoldigd, de belangen der School openlijk in den door Noord-Holland gewilden vorm aanbevelen. Volgens velen ligt dit meer op den weg der predikanten, die den zegen der opleiding aan onze Theol. School genoten hebben. Ook wordt opgemerkt, dat dit voorstel eene navolging schijnt te willen van reeds gegevene voorbeelden, terwijl door een enkele wenschelijker wordt geacht, dat er uitsluitend gewerkt worde tot stijving van het Fonds tot uitbreiding der School.

De volgende wijzigingen in het voorstel worden der Vergadering aangeboden.

1o. De uitdrukking »door Curatoren en Docenten" worde aldus vervangen :

door en van wege Curatoren in overleg met de Classikale Correspondenten." Dit amendement wordt echter *verworpen* met 22 tegen 18 stemmen.

20. Het woord »meeting» vervallen. Dit wordt met 34 tegen 6 stemmen aangenomen.

Eindelijk wordt voorgesteld om het woord *Docenten* te vervangen door *Predikanten*.

Noord-Holland neemt deze wijziging over; waarop het nu aldus gewijzigd voorstel in stemming gebracht, en met 27 tegen 13 stemmen aangenomen wordt.

ART. 44.

De Voorzitter zegt dat het noodig zal zijn om een en ander, de Theol. School betreffende, in beslotene Vergadering of in streng Comité te behandelen. Hij zal de vraag: in welk geval men of het eerste of het laatste zal doen, telkens aan de beslissing der Vergadering overlaten. Intusschen meent hij morgen ochtend nog niet tot eene beslotene- of comité-vergadering te moeten overgaan. Met een en ander neemt de Vergadering genoegen.

ART. 45.

Deze zitting wordt gesloten met gebed door Ds. VAN ANDEL, na het zingen van het 3e vers uit het gebed des Heeren:

Uw koninkrijk koom toch, o Heer! enz.

Vijfde Zitting.

Donderdag-voormiddag, 17 Aug.

ART. 46.

Na het zingen van Ps. 95 : 1,

Komt, laat ons samen Israëls Heer, enz.

wordt de zitting met gebed geopend door Ds. v. d. SLUIJS.

ART. 47.

Ds. NEDERHOED doet als algemeene Theaurier der Theol.

School verslag van den Staat der Kas, welk verlag onder No. IV in de Bijlagen wordt opgenomen. Zijn inhoud stemt deels tot dankbaarheid, deels tot nadenken. Tot leedwezen der Vergadering bevatte het een verzoek om eervol ontslag. De Voorzitter dankt den Thesaurier voor zijn nauwkeurig beheer en uitnemend verslag, maar drukt meteen zijn leedwezen uit over diens aanvraag om ontslag, en de hoop dat hij hierop terugkome.

ART. 48.

Ontkennend wordt geantwoord op de vraag, of de uitgelote aandelen aan de uitbreiding der Theol. School ook binnen zekeren termijn vervallen zijn.

ART. 49.

De Voorzitter benoemt als Commissie tot nazien der Balans van den algemeenen Thesaurier der Theol. School de BB. DD. VAN DER LINDEN en ESKES, met Ouderling BLANKENBERG.

ART. 50.

Aan de orde wordt gesteld het voorstel van Noord-Holland te vinden onder B. der Agenda, betreffende de middelen tot vermeerdering van de inkomsten der Theol. School,

3. *De Synode bestraffe de Kerkeraden, die nalatig zijn in het collecteeren voor de Theol. School.*

De afgevaardigden van Noord-Holland geven toelichting. Onder de vele middelen tot verbetering, achten zij eene bestraffing van den kant der Synode het gewichtigste.

Naar aanleiding van dat Voorstel wordt opgemerkt, dat het nuttig en voldoende zou zijn, als de Synode in hare Notulen haar leedwezen uitsprak over de nalatigheid van sommige gemeenten in het collecteeren voor de Theol. School, met verwijzing naar de schadelijke gevolgen daarvan. Het voorstel om te »bestrafen" vindt weinig sympathie. Sommigen vinden zoo iets in strijd met het beginsel der vrijwilligheid, en zeggen, dat er toch geene wet is, in wier naam men de nalatigen zou kunnen bestraffen. Er wordt opgemerkt dat men tot dusver geene reden had om over armoede te klagen, en dat de Kerk, ingeval van nood, ongetwijfeld in de behoefte zou voorzien. Ook zeggen sommigen dat de zorg voor den geregelden loop der collecten aan de Provinciale Vergaderingen opgedragen is, en deze dus eigenlijk bestraft zouden moeten worden. Echter wordt ook verwezen naar het laatste Verslag der Curatoren,

waaruit blijkt »dat 63 gemeenten slechts eens, en niet minder dan 50 in het geheel niet gecollecteerd hebben. Met het oog daarop willen sommigen doortastender maatregelen. Er is zeggen zij, wel geene wet, die tot collecteeren verplicht; maar er is toch eene wet der liefde, waaraan geene gemeente zich onttrekken mag. Nalatige gemeenten zijn wel degelijk te bestraffen, ook omdat zij zulk een slecht voorbeeld aan andere gemeenten geven. Orde en regel zijn noodig; dikwijls is geen onwil, maar achteloosheid in het spel. Een enkel lid wil eene Commissie benoemd hebben om te onderzoeken, of er ook bijzondere oorzaken bestaan, waarom sommige gemeenten voortdurend nalatig zijn. Meerderen achten een afzonderlijk schrijven noodig, aan de Kerkeraden van nalatige gemeenten gericht, niet om ze te dwingen, maar om ze optewekken, dat zij zorg dragen, om de gemeenten gelegenheid te geven, van hare belangstelling in de Theol. School blijk te geven. Al verwekt de nalatigheid dier gemeenten nog geene armoede, toch houdt zij, naar opgemerkt wordt, de uitbreiding van het onderwijs tegen.

Behalve enkele, niet ondersteunde of in stemming gebrachte voorstellen, wordt het volgende voorstel ingediend en ondersteund:

De Synode betreurt het dat vele gemeenten der Chr. Ger. Kerk nalatig zijn in het collecteeren ten behoeve der Theol. School, en besluit, dat zij in alle klassikale Vergaderingen de kollekten voor die school geïnd wenscht te zien, door de daarvoor door de klasse benoemde, of te benoemen Penningmeesters.

Dit voorstel wordt hierop **a a n g e n o m e n** met 22 tegen 18 stemmen.

In dit voorstel is meteen opgenomen punt 2 van het onder B. der Agenda uitgedrukt voorstel van Noord-Holland, aldus luidende:

2. *De Synode besluite dat in alle klassikale Vergaderingen de kollekten voor de Theol. School moeten geïnd worden door de daarvoor benoemde penningmeesters.*

ART. 51.

De Voorzitter deelt mede, dat Ds. W. A. KOK van Hoogeveen als hospitant ter Vergadering aanwezig is. Hij noodigt dien broeder om als Oud-Docent in het midden plaats te nemen, en voldoet aan zijn verzoek om de Synode te mogen toespreken.

ART. 52.

Door onzen ouden en zeer gewaardeerden broeder, Ds. W. A.

Kok wordt, op de hem eigenaardige wijze, over verschillende, belangrijke zaken gesproken, zooals over de Theol. School, de Zending onder de Heidenen, de Christelijke lagere Scholen, de Zondagscholen, de Zondags-heiliging, enz. Zeer veel belangrijks werd over al die onderwerpen gezegd, alles doorvlochten met vele wenken, die ernstige overdenking verdienen. De Voorzitter dankt hem voor zijn woord, en zegt, dat de plechtige stilte, onder welke hij aangehoord werd, de achting der Vergadering voor zijn persoon en woord kenmerkt. Voorts verzekert hij hem dat het type, door hem vertegenwoordigd, niet veronachtzaamd wordt. Dat hij in zijne toespraak stof leverde voor vele dagen discussie is wel een bewijs voor de frischheid zijns geestes. De Voorzitter drukt dan ook den wensch uit dat hij, onder 's Heeren zegen, nog lang in het genot van zoo heldere geestesgaven blijven mag.

ART. 53.

Het voorstel van Noord-Holland, Letter B. van de Agenda, Noord-Holland. *De Synode besluite om voortaan meerdere exemplaren van de »Handelingen der Curatoren» te zenden aan de kerkeraden, naar maatstaf van het zielental, en één exemplaar aan elken predikant. In die verslagen worde voortaan ook melding gemaakt van de geestelijke zielzorg aan de studenten besteed,*

komt in behandeling.

Na toelichting, præadvies en discussie, waarbij, wat al. 2 betreft, gewezen wordt op het laatst Verslag der Curatoren, ten bewijze, dat de Curatoren reeds in den geest van het voorstel werkzaam waren, worden de beide leden van het Voorstel afzonderlijk in stemming gebracht, met dezen uitslag, dat

al. 1 *verworpen* wordt met 28 tegen 12 stemmen, met dien verstande echter, dat de Synode zeer goedkeurt, dat volgens het besluit der Curatoren, een voldoende aantal Ex. van het Verslag in gereedheid worde gehouden, opdat elke gemeente, op hare aanvraag een voldoende aantal Ex. kunne ontvangen; terwijl al. 2 eveneens *verworpen* wordt met 34 tegen 6 stemmen.

ART. 54.

Op verzoek van den Voorzitter sluit Ds. Kok van Hoogveen deze zitting met dankgebed, nadat gezongen was Ps. 25 : 10 :

Hoed mijn ziel, en red ze uit nooden. enz.

Zesde Zitting.*Donderdag-namiddag, 17 Aug.***ART. 55.**

De Zendingsdirector DONNER laat zingen Ps 62 : 1.

De lofzang klinkt uit Sions zalen, enz.

ART. 56.

Thans treden de Afgevaardigden der Kerken uit het Buitenland op om de groetenis hunner Kerken te brengen, en eenige mededeelingen te doen haar betreffende.

ART. 57.

Het eerste woord is aan Baron PRISSE, afgevaardigde van de Belgische Zendingskerk. ZEd. zegt ongeveer het volgende :

Wij brengen U de betuiging van genegenheid en dankbaarheid onzer Kerk over. Met u hebben wij één oorsprong, één doel en één gebed. Onze beginselen zijn u bekend. Wij erkennen slechts één Hoofd, Christus, God geopenbaard in het vleesch, aan wiens woord wij ons onderwerpen. Onze geloofsbelijdenis werd van u aangenomen. Alleenlijk laten wij art. 36 vallen; onze Kerk is geheel los van den Staat. Om lid van onze Kerk te worden, moet men voldoen aan dezelfde voorwaarden als bij u. Overigens staan wij nog midden in den strijd. Des te gevoeliger zijn wij daarom voor de blijken van sympathie met ons, uwe kleinere zuster, die gij ons gegeven hebt, in de afvaardiging uwer Broeders Docenten naar onze Synode. Ons volk is, wat de taal aangaat, in tweeën verdeeld; de Vlaamsche tak is talrijker dan de Fransche, maar de arbeid onder de Vlamingen is de minst gezegende. Eerst was Vlaanderen u vooruit. Hoeveel bloed is er niet gestort in de dagen der Hervorming! Hoeveel heeft Vlaanderen niet geleden. De edelste Vlamingen zijn u toegevalen, zooals een MARNIX van St. Aldegonde, verloren voor ons, gewonnen door u, en toch een voortdurende band tusschen ons beiden! Het laatste jaar was voor ons meer dan andere rijk aan beproeving. Door finantieele bezwaren werden wij gedrukt. Het ongelooft onder ons neemt toe. Onze Kerken, door vreemden gesticht, door proselieten gebouwd, werden als vereenigingen van geuzen gescholden, en eenzelvig met de vrijdenkers geacht. Thans winnen wij echter in vertrouwen, iets, waartoe de wan-

del onzer leden bijdraagt. In de Nijverheids crisis nam geen onzer gemeenteleden aan het oproer deel, zoo zelfs dat het den vijandigen Katholieken in het oog viel. Het gezag der priesters vermindert. Haat tegen Rome drijft dikwijls naar ons toe; in dat geval vermanen wij: haat het kwaad, niet den mensch. Onze leden zijn meest werklieden, maar zij zijn rijker in opoffering dan de rijken, en kloekmoedig in het dulden der verdrukking. Wij worden dikwijls aangemoedigd door Katholieken, wien het aan den moed ontbreekt om zich openlijk bij ons te voegen. Onze finantieele inkomsten zijn gering. Betalen is door Rome in een kwaden reuk gekomen, en het vrijwillig geven is er iets zeer ongewoons, daar Rome altijd eischt en oplegt. Vreemden hielpen ons tot dusver, Engelschen, Amerikanen, Nederlanders, Zwitsers. Het verlopen jaar is even rijk geweest aan uitredding, als aan beproeving. Wij vingen het aan met een tekort van meer dan 28.000 francs, en dit tekort steeg in den loop des jaars tot 39.000 francs. De vraag ontstond: moeten wij verminderen of voortgaan. God gaf ons het antwoord op die vraag, door ons tekort zoozeer te verminderen, dat het bij het einde des jaars tot op 900 francs gedaald was. Op onze laatste Synode kwamen zoovele giften in, dat er slechts 1050 francs schuld meer bleef. Dit jaar konden wij zelfs met een batig saldo beginnen. Zoo volgde op de kastijding de zegen. Hadden wij steeds voorzichtig gehandeld, er ware nooit iets tot stand gebracht. Vergeet onze kleine Kerk, en de Vlaamsche bevolking niet, en zend op onze e. k. Synode ons weer uwe afgevaardigden.

Hierop neemt de andere Belgische afgevaardigde, Ds. EGGENSTEIN het woord, en zegt nagenoeg het volgende:

Ik wil niet herhalen wat ik reeds te Utrecht en Dordt heb gezegd. Naast mij staat een der oudste Bestuurders onzer Kerk, een echte Vlaming, wiens woorden ik tot de mijne maak. NESSONVEAUX zal uwe deputaten niet vergeten. Allermint het treffend woord van een hunner: Belgen, vroeger kwam ik tot u met het zwaard, om tegen u te strijden, thans als broeder, om u den christelijken broedergroet te brengen. Hoe blijde zijn wij dat wij thans niet met klaagtoon voor u behoeven te verschijnen, maar betuigen kunnen, dat God ons uit onzen nood geholpen heeft. Een onzer gemeenten, Jumet, dezelfde, waar Ds. ANET indertijd smaadheid lijden moest om de prediking van het evangelie, onderhoudt thans geheel en al zich zelve. Dat is ten onzent een zeer verblijdend verschijnsel. Hetgeen deze Gemeente overhield, 1200 fr., gaf zij aan het station Jorville. Overigens hebben wij ook dingen die ons bedroeven. In VAN GOETHEM, een bekeerde katholieke, en Voltairiaan, in Le-

febre, de welbekende mijnwerker, verloren wij twee van onze uitnemendste leden; vijf studenten, op welke de Kerk hare hoop gevestigd had, vonden op éénen dag hun graf in het meer van Geneve; DURAND vertrok naar Zwitserland. En dan — hoe gering is het aantal arbeiders onder eene bevolking van zes millioen! Wat zijn onder dezen zoo velen? Die zes millioen zijn verdeeld in twee, vol woede tegenover elkaar staande kampen, Klerikalen en Liberalen, de Farizeën en Sadduceën dezes tijds, van welke de eersten hun hoofdkwartier in het Jezuitisme, de andere in de Maçonnerie hebben, terwijl op den achtergrond het Socialisme spookt. Nooit waren Farizeën en Sadduceën elkander zoo vijandig als zij. Dat kan men aan de stembus zien. Men kan zich geen denkbeeld maken tot welke zedelijke laagheden men in dezen strijd vervalt, wat list, geweld, omkooprij er aangewend wordt om ééne stem te verkrijgen. Belgie is rot, zoo spreken er stemmen, en dient in een bad van bloed gereinigd! Door duizenden kan men hooren zingen:

Jezuiten zaaien tweedracht,
 Zij blazen haat en twist,
 Wij juichen: Recht en Rede,
 Zij grijnzen: Laag en List,
 Hoort, Rome smeedt ons keetnen,
 Voor 't lijf en voor de ziel.
 Het zwart gespuis zal 't menschdom
 Verplettren met den hiel.
 Dan Geuzen, dan te wapen,
 De vrijheidsvlag ter hand,
 Van 't ongediert' der papen,
 Verlost ons Vaderland.

Nog deelt Ds. EGGENSTEIN mede, dat zijne kerk, die de schoone roeping heeft om van ongelooft en bijgeloof te redden, 26 gemeenten telt, met 80 plaatsen, waar gepredikt wordt, 20 predikanten en evangelisten, 12 bijbellezers-colporteurs; haar ledental bedraagt 3900; kinderen onder de 16 jaar 2500. Zij heeft 45 Zondagscholen, met 164 onderwijzers, en 1760 leerlingen. Op 40 plaatsen werd het evangelie gebracht. Uitgedeeld werden 162.229 tractaten. Voor kerken en stations werd uitgegeven 80.000 fr., voor scholen 1100 fr., voor colportage 12.900 fr., voor drukwerken 14.300 fr.; voor reizende evangelisten 910 fr., voor algemeene werkzaamheden 7400 fr.

Ten slotte roept spreker de Vergadering toe: Zijt gij het met mij eens dat de zeventien Provincieën van Noord- en Zuid-Nederland één broedervolk zijn, als de twaalf stammen Jakobs, als Israel en Efraïm? O Hollandsch Juda, bewijs dan den besten broederdienst, door het uwe te doen, om als ANDREAS

PETRUS, uwe Belgische Broeders tot Christus te leiden. Doe het door uw gebed, doe het door uwe gave. Doe het ter wille van Hem, dien Gij met ons als Sions Koning belijdt, het eenig Hoofd der Gemeente, de Algenoegzame Zaligmaker. En verblijdt ons ook op nieuw door op onze Synode tot ons te komen.

ART. 58.

Door eenige leden der Synode worden thans eenige vragen tot de beide Belgische Broeders gericht.

Vr. Kan men ook eenige mededeeling doen aangaande onzen gewezen Zending-Kweekeling Binnema, thans colporteur in Ostende?

Antw. Van genoemden Broeder komen verblijdende berichten in. Hij voelt zich steeds meer op zijne standplaats thuis, en werkt er aanvankelijk met zegen; reeds zijn er zielen onder zijne dienst gewonnen. Hij wordt een echte Vlaming met de Vlamingen mede.

Vr. Draagt uwe kerkinrichting een Presbyteriaansch karakter?

Antw. In beginsel, ja. Echter houde men in het oog dat wij nog pas in de wording zijn, ten deele kerk, ten deele Zendingvereiniging, eene gemeenschap met een dubbel karakter, zoodat het Presbyteriaansch beginsel zijne volle toepassing in ons midden nog niet heeft kunnen verkrijgen.

Vr. Hoe krijgt gij de kinderen van Roomschen op uwe Zondagscholen?

Antw. In bijzonderheden kunnen wij u hierop geen antwoord geven; slechts kunnen wij zeggen, dat dit verschijnsel, wat de Waalsche gewesten betreft, zich uit den algemeenen afkeer van Rome verklaart.

Vr. Waar en wanneer wordt uwe Synode gehouden?

Antw. Dan hier, dan daar; wat den tijd betreft in Juli of Augustus. In onze organen worden plaats en tijd te voren bekend gemaakt.

Vr. Wordt er ook iets gedaan tot opleiding van Evangeliedienaren?

Antw. Als Kerk kunnen wij hieraan nog niets doen. De medewerking aan de Vlaamsche Opleidingsschool draagt bloot een particulier karakter. Onze Kerk haalt hare dienaren daar, waar zij het best te verkrijgen zijn. Vooral leveren de Zwitsersche scholen haar leeraren.

Vr. Is er nochtans geene opleiding bij Leeraars in uwe Kerk?

Antw. Onze kandidaten moeten eerst een jaar geoefend

worden in de praktijk, voor zij tot het leeraarsambt gewijd worden.

Vr. Welke positie nemen de leden uwer Kerk in den strijd tusschen Klerikalen en Liberalen?

Antw. Die strijd laat ons koud; bij de stembus wordt, in eigen belang, meest op Liberalen gestemd.

ART. 59.

Op uitnoodiging van den Voorzitter brengt Docent DE COCK beide sprekers den dank der Vergadering voor het gegeven bewijs van gemeenschap en het hartelijk broederwoord. Hij wijst er hen op dat wij, schoon onder andere vormen, denzelfden strijd te voeren hebben, als zij. Maar hij herinnert er ook aan, dat wij niet voor een verloren, integendeel, voor eene gewonnen zaak strijden. Ten slotte verzoekt hij, dat de afgevaardigden de groeten onzer Kerk aan de hunne willen overbrengen.

ART. 60.

De beide Afgevaardigden der C. G. Kerk van Noord-Amerika spreken thans achtereenvolgens tot de Vergadering.

Eerst treedt Ds. KUYPER op.

Na een terugblik geworpen te hebben op de vroegere toestanden onzer eigene Kerk, voor zoover hij zelf deze doorleefd had, wijst hij op de overeenkomst, welke de toestanden zijner Kerk met de toenmalige hebben, als op iets, dat ter juiste beoordeeling zijner Kerk wel in aanmerking genomen mag worden. Daarop herinnert hij, dat de emigranten, in '47 en later van hier in Amerika aangekomen, voor zoover zij tot de Chr. Afg. Kerk behoorden, zich in '49 bij de Engelsch sprekende Dutch Ref. Church hebben aangesloten. Die aansluiting bleek al spoedig overhaast en ondoordacht te zijn geschied. Alras rezen er bij velen bezwaren op, en werd de wensch tot terugkeer geuit. Echter bleek het dat aan een algemeenen terugkeer niet viel te denken, daar de meerderheid der aangeslotenen meende te moeten blijven. De Gemeente Graafschap scheidde zich echter af, gevolgd door eenige leden op andere plaatsen, en keerde terug tot het in '49 verlaten standpunt, om op gereformeerden grondslag in echt zusterlijke gemeenschap te kunnen leven met de Chr. Afg. Kerk in Nederland. Deze terugkeer ondervond wel tegenspraak, ook bij de broederen in het vaderland; echter heeft deze afscheiding, niet alleen in, maar ook buiten Michigan, vele vorderingen gemaakt. Zij is

zijdelings gerechtvaardigd door den uitgang veler broeders, die vroeger de D. R. C. krachtig verdedigden, maar thans zich bij de C. R. C. gaan aansluiten, of vrije gemeenten naast haar oprichten. Men denke slechts aan Ds. ZWEMER ! De Kerk des sprekers staat echter buiten den strijd, die thans tusschen de laatst uitgetreden en de Oud-Hollandsche Kerk in Amerika wordt gevoerd, en vergenoegt zich om zich door openbaring der waarheid aan de conscientieën aangenaam te maken. Zij geniet rijken zegen op haren arbeid, en hoopt van harte, dat de Heere al ons Gereformeerd Hollandsch volk nog eens in ééne kerkgemeenschap samenvoegde. Spreker brengt aan deze Synode hare hartelijke groete, die eener dochter aan hare hooggeschatte moeder. Zijne kerk is in belijdenis, liturgie, kerkregeering geheel één met de Chr. Ger. Kerk in Nederland ; in gevallen, waarin de Dordsche kerkorde niet voorziet, richt zij zich meestal naar de Synodale bepalingen van deze. Uithoofde van deze overeenkomst, zoowel als wegens de stamverwantschap, kent men daar ginds, onder alle zusterkerken ter wereld, geene tweede, tot welke men zulk eene nauwe betrekking gevoelt, als tot de C. G. Kerk in Nederland. Geene geniet zulk een onvoorwaardelijk vertrouwen. Predikanten uit haar worden op hunne deugdelijke attesten, zonder verder onderzoek bevestigd, en attestatiën van lidmaten zonder meer erkend. Een bewijs van dat vertrouwen gaf sprekers Kerk door de gelden, in hare gemeente voor de zending gecollecteerd, in de zendingskas der C. G. Kerk van Nederland te storten, zelve nog te zwak om eene eigene Zending te ondernemen. Zijne Kerk biedt ook verdere samenwerking aan, en meent dat zich thans vooral eene gunstige gelegenheid daartoe opent. Een groot getal naar de Nieuwe Wereld verhuisde Nederlanders verkeert er in gevaar om voor de Kerk verloren te gaan. Een reizend leeraar, door sprekers Kerk, tot voorziening in de geestelijke behoeften dier menschen, benoemd, heeft een tijdlang onder hen gearbeid, maar thans weer eene vaste standplaats aangenomen. Met het oog hierop gaf de jongstgehoudene Synode te Grand-Rapids hem en zijnen medeafgevaardigde in last om zoo mogelijk, in Nederland, een plaatsvervanger voor hem te beroepen. Spreker wenscht dat onze Kerk ook deze vertakking der Zending onder hare behartiging nam. Met den wensch, dat de genade Gods steeds met onze Kerk zij, besluit hij zijne rede.

Daarop neemt Ds. RIETDIJK het woord.

Een zoon, zegt hij, gewonnen door de dochter in het westen, staat voor u, om hare groetenis te brengen aan uwe Synode en Kerk. Ons hierzijn is eene vrucht van de overeenstemming

onzer Kerk met de uwe, en van uwe vriendelijke uitnoodiging aan ons. Reeds meer dan 25 jaren bestaat onze Kerk. Zij is niet uit willekeur en sectarisme, maar uit liefde tot het eeuwig fundament der voorvaderlijke leer, tucht en dienst geboren. Kennelijk is zij, geestelijk en stoffelijk, begunstigd; er is vrede in haar midden; hier en daar worden zondaren door hare dienst bekeerd. Ook breidt zij zich uit, zoowel door overgangen uit de Reformed Church, als door de vergadering der verstrooiden, en de emigratie uit Nederland. Volgens de laatste opgave, die van 1881, telde zij 13 à 14000 zielen, verdeeld over 42 gemeenten, welk getal sedert nog met 3 is vermeerderd. Zij telt vijf klassen, Grandrapids, Holland, Hudson, Illinois en Iowa. Hare Theol. School is door den Staat erkend. Een groot deel der landverhuizers sluit zich bij haar aan. Deze verklaren dikwijls: het is als bij ons tehuis; wij gevoelen ons hier niet vreemd. De geschiedenis zal ons standpunt en ons recht bevestigen. Onze pogingen om voor onze steeds naar volmaking jagende Theol. School uit uw midden een Docent te verkrijgen, bleken tot ons leedwezen vruchteloos. Daarom werd er een uit ons midden, schoon van u herkomstig, als leeraar aangesteld, de predikant G. E. BOER; voorloopig is hem tot adjunct gegeven de heer Vos, zoon van den uit Ommen tot ons overgekomen predikant. Het aantal Studenten bedraagt 13, van welke 5 literatoren en 8 theologen. Wij hebben 23 predikanten. Ook eene Inwendige Zending om de verstrooiden te vergaderen, iets, dat in dit land der natieën en der godsdiensten dringend noodig is. Onze buitenlandsche Zending stelde zich tot dusver in verbinding met die uwer Kerk. Elke gemeente onderhoudt zichzelf, zoo, dat geen onzer predikanten behoeft te klagen. Wij verwachten eenige afgevaardigden uwer Kerk op onze Synode, die in '83 te Grandrapids gehouden zal worden. Ruste Gods zegen rijkelijk op u!

ART. 61.

Aan de Broeders uit Amerika worden thans de volgende vragen gedaan, welke door hen worden beantwoord.

Vr. Staat de vestiging uwer Kerk, in 1856, ook in verband met de crisis, betreffende de vrijmetselarij?

Antw. Ja. Men heeft wel beweerd, dat deze kwestie eerst van jonger dagteekening is, maar ten onrechte. Reeds in Maart '56 was er in de Gemeente Graafschap sprake van. Omdat echter de aanwezigheid van dit euvel van den kant der Dutch Reformed Church ontkend werd, maakte men onzerzijds, uit overmaat van bescheidenheid, in de motieven der afscheiding,

van de vrijmetselarij geene melding; ook, omdat men redenen te over had om uit te treden. Uit de Notulen, door Ds. KUYPER gezien, kan dit bevestigd worden. Ook is in '52 een verzoek gebracht op de klassis Zeeland, tot het instellen van een onderzoek de aanwezigheid van vrijmetselaren in de Kerk betreffende; dit verzoek is echter afgewezen als poging om het kerkverband opzettelijk te breken.

Vr. Heeft de Gemeente Graafschap verder alle gemeenschap met de Dutch Reformed Ch. afgesneden?

Antw. Ja; en wel omdat er intusschen een biddag tegen de afscheiding, als tegen een werk des duivels, uitgeschreven was.

Vr. Waarom is er niet een konkreet geval genomen, en zoo de weg geopend, om in den kerkelijken weg de Synode voor een geval te brengen, waar tegenover zij zich uitspreken moest?

Ds. KUYPER acht zich onbevoegd om deze vraag te beantwoorden, en rekent haar ongepast. God zegent ons, zegt hij, en dat is ons recht.

Niet ongepast — herneemt de vrager. De Ref. Ch. staat met ons in velerlei betrekking; zij is hier vertegenwoordigd, bezit leeraren en leden van ons herkomstig, en wij geven of ontvangen attestatieën van leeraars en leden aan of uit haar. Nu gaat een deel van haar wegens de vrijmetselarij uit; dat brengt onze Kerk, wegens de verhouding der beide Kerken, in eene moeilijke positie. Onze Kerk en deze Synode moet over de beide Amerikaansche Kerken kunnen oordeelen, iets, dat trouwens ook door de Agenda geëischt wordt.

De Voorzitter zegt: Is de vraag op dit oogenblik van pas? Deze Broeders toch staan in geen verband tot het in de Agenda bedoelde.

Een der leden drukt zijn leedwezen uit, dat Br. KUYPER de vraag opvatte als eene rechterlijke instructie. Zij behelsde slechts een verzoek om inlichting, aan welke ook hij behoefte heeft. Hij stelt voor om te wachten tot de behandeling der Ingekome ne stukken, die vanzelf aanleiding geven, om op deze vraag nader integaan.

Br. KUYPER verklaart dat zijne bedoeling slechts was om de vraag als *ontijdig* te kwalificeeren.

Br. RIETDIJK zegt: wij zijn niet gekomen om te zeggen: zoo schoon zijn wij, en zoo slecht zijn zij; maar om de C. G. Kerk in Amerika te vertegenwoordigen. Wij willen u alle verlangde inlichtingen geven, en u zoo dienen, maar niet door anderen te beschuldigen.

Vr. Is men bij de uittreding, evenals thans Ds. HULST, ook

met opzicht tot het recht op de kerkelijke goederen bemoeielijkt?

Antw. Ds. KUYPER verwijst naar hetgeen hij hieromtrent medegedeeld heeft in zijn *Tijdwoord betrekkelijk de kerkelijke toestanden in N. A.*, op bladz. 26.

Vr. Waarom hebben zich de Broeders, die zich onlangs scheidden, nog niet bij u aangesloten, en welke voorwaarde stelt men hun, voor het geval dat zij zich met u willen vereenigen?

Antw. De zaak is nog te zeer in haar begin om hierover reeds iets te zeggen. Onzerzijds zijn reeds stappen tot opening der gescheiden Broederen in ons midden gedaan. In elke klasse treedt eene Commissie op, om des vereischt, daartoe werkzaam te zijn.

Na een ingesteld onderzoek naar de redenen, waarom gemeenten of leeraars zich met ons begeeren te vereenigen, en verklaring van instemming hunnerzijds met onze belijdenis, orde en dienst, worden zij bij ons opgenomen. Breedvoeriger is dit beschreven in de Handelingen der Synode van de C. G. Kerk in N. A. 26 April 1882, bladz. 18.

Vr. Ontvangt gij slechts van de Emigranten uit het Westen blijken van sympathie, of ook uit de eigenlijke, oude Amerikaanse Staten?

Antw. Van beide zijden.

Vr. Was het verkeer in de Ref. Church den later uitgetreden een juk, en zijn er ook pogingen door hen aangewend om het juk in die Kerk te verbreken?

Ds. RIETDIJK deelt, terwijl hij deze vraag in 't gemeen bevestigend beantwoordt, een bepaald geval mede, waaruit dit duidelijk blijkt.

Vr. Is het kwaad der vrijmetselarij in alle Kerken algemeen?

Antw. Ja, zeer algemeen.

Vr. Met het oog er op, dat Ds. WIJKHOF namens de D. R. C. vrijheid gaf aan de BB. van de klasse Graafschap om weer terug te treden, ingeval het hun in die Kerk niet beviel, wordt gevraagd, of er bij de afscheiding ook op die verklaring van Ds. WIJKHOF gewezen is?

Antw. Niet aan WIJKHOF zelve heeft men dit gezegd, daar deze geen officieel persoon is, maar wel is het in de ingezondene akte van afscheiding vermeld.

ART. 62.

De Belgische Afgevaardigden deelen mede, dat zij tot hun leedwezen verplicht zijn te vertrekken. Onder hartelijke dankbetuiging voor de broederlijke ontvangst nemen zij afscheid van de Vergadering.

ART. 63.

Op verzoek van den Voorzitter spreekt Docent BRUMMELKAMP de Amerikaansche Broederen toe. Hij zegt dat Amerikaansche Broederen, die vroeger hier te lande in zoo nauwe betrekking met ons stonden, ons dubbel welkom zijn. Niemand had hun in het nauw willen brengen. Dat het ons, van wege den afstand, moeielijk is, om een oordeel over de toestanden hunnent te vellen, zullen zij zelven wel begrijpen. In hunne personen ontvangen wij hunne Kerk; deden wij dat vroeger, ook thans doen wij dit weer. Met eene verwijzing naar de bekende spreuk: in het noodzakelijke eenheid, in het betwiste vrijheid, in alles de liefde, besluit Spreker zijne hartelijke toespraak.

ART. 64.

Ds. NEDERHOED sluit deze zitting met gebed, na het vers opgegeven te hebben, Ps. 133 : 1,

Ai, ziet, hoe goed, enz.

Zevende Zitting.

Vrijdag-voormiddag, 18 Aug.

ART. 65.

Ds. LITTOOY laat zingen Ps. 90 : 9,

Laat uw gena ons met haar troost verrijken, enz.

en gaat de Vergadering voor in het gebed.

ART. 66.

De Voorzitter verleent het woord aan de Afgevaardigden der Oud-Ger. Kerk in Pruisen.

Ds. BEUKER spreekt ongeveer als volgt :

De verhouding der O. G. Kerk in Pruisen is op uwe vroegere Synoden meermalen ter sprake gebracht. Iets nieuws hebben wij daarover niet medetedeelen. Heeft men uwe Kerk vroeger niet alleen eene andere, wijzere, en sterkere zuster geheeten, maar zelfs de onze hare dochter, 't is ons wel. Is onze Kerk eene dochter der uwe, dan zeker hare oudste.

Thans zij alleen gezegd, dat de grondleggende beginselen

van den tijd harer vestiging, terugkeer tot, en handhaving van de leer, tucht en dienst der Ger. Kerk, benevens de erkenning geener andere macht in de Kerk dan die van Christus, bij ons nog steeds met warmte beleden worden. 't Is dan ook geene bloote beleefdheid, als onze Kerk thans hare hartelijke zustergroete laat overbrengen. Het gaat onze Kerk gelijk een kleinen jongen, die wel eens eene versnapering minder genieten, en eene les meer leeren moet, dan waarin hij zin heeft, maar die toch innig veel van zijne moeder houdt. Als deze maar eens een weinig krank is, wordt de kleine deugnet onrustig, en vraagt zijnen vader met een traan in het oog: zou het ook kwaad kunnen? Elke belangrijke beweging in uwe Kerk, ten goede of ten kwade, veroorzaakt geene geringe nagolwing in de onze.

Dat het zoo is, komt, omdat Gij en wij uit eenzelfde bloed zijn geteeld, en eenzelfde doel voor oogen hebben. De lijnen van de historie der Ger. Kerken in Nederland en in de Graafschap Bentheim loopen in meer dan een punt parralel.

1. Oorspronkelijk schoten de gereformeerde beginselen in beide landen diepe wortelen.

In de orde en regeering der Kerk had men in beide landen spoedig met al te groote inmenging van den Staat te worstelen; edoch in verschillende mate. In Nederland bleef het nog bij *al te grooten invloed* van de zijde der Landsregeering in zake de Kerkorde; in Bentheim ging eenvoudig geheel de Kerkorde van den Graaf uit, en werd geheel de Kerk aan het bestuur van een door hem aangestelden Opperkerkeraad onderworpen, waardoor de zelfstandigheid van kerkeraad en klasse schier geheel vernietigd werd.

2. Wat hier in Nederland in 1816 door WILLEM I met de Ger. Kerk is geschied, 't greep plaats in 't Bentheimsche in 1816, door George, prins-regent van Hanover, die na de fransche revolutie, de oude kerkorde op nieuw invoerde, edoch met eenige beperkingen, waardoor de waarborg voor de voortdurende verbindende kracht der Belijdenis werd opgeheven. Hierop kregen de reeds ingeslovene dwalingen vrij spel. Het ontstaan onzer gemeenten was mede daarvan het gevolg.

In dit jaar hebben de Ger. Gemeenten in de provincie Hanover nogmaals eene nieuwe organisatie, met eene geheel nieuwe kerkorde gekregen. Van Regeeringswege was in 1881 een nieuw wetsontwerp tot stand gebracht. Eene Synode werd saamgeroepen, bestaande gedeeltelijk uit gedelegeerden der Regeering, gedeeltelijk uit afgevaardigden der gemeenten, om het te toetsen. De Synode had wel geen recht om er zelfstandig veranderingen in aantebrengeu, maar kon die van den Koning

nederig verzoeken. Zij is onlangs te Aurich vergaderd geweest, heeft enkele kleine wijzigingen van Zijne Majesteit gevraagd, en verkregen, waarop voor een paar maanden het Ontwerp is geteekend en tot wet verheven. Onze bezwaren tegen dit stuk zijn vooral deze :

a. Dat deze Kerkorde, en de op haar gegronde organisatie uitgaat, niet van de Kerk zelve, maar van de Landsregering.

b. Dat ze geheel de Kerk stelt onder eene zoog. » Oberbehörde, die dus het oppergezag over Gemeenten en Synoden heeft, en deels uit Geref. deels uit Luthersche leden bestaat.

c. Dat in hetzelfde beide het ouderlingschap en het diaken-schap zijn vervangen, het eerste door een zoog. Kirchengvorstand, het laatste door eene Gemeinde Vertretung. Nu is, vooral door den aandrang der deputaten uit de Graafschap Bentheim, die er op wezen, dat anders het gevaar der scheiding dreigde, toegestaan, dat de naam Kirchengvorstand veranderd is in Kirchenrath, en dat deze titularissen, althans in de Graafschap, nog met de van ouds gebruikte formulieren in hunne betrekking werden bevestigd, waardoor wel de onkundige menigte werd bevredigd, maar het echte Ouderlingenambt niet gehandhaafd wordt.

d. Dat in de nieuwe wet geen woord voorkomt, dat de verbindende kracht der belijdenisschriften waarborgt, en deze doet handhaven. En al heeft Z. M. de Koning bij de bekrachtiging dier wet uitdrukkelijk verklaard, dat Z. M. met deze nieuwe regeling niets deed of bedoelde om het geloof der gemeente te veranderen, wat wij zeer gaarne aannemen, zoo verandert dit evenwel niets aan het gebeurde, noch aan de kerkorde zelve. De logika der feiten zal ook hier sterker blijken dan de pia vota der menschen.

Of de invoering dezer nieuwe orde van zaken vooreerst een bijzonderen invloed op den gang onzer gemeenten zal hebben, meenen wij te mogen betwijfelen, te meer omdat de voorgangers der Herv. Gemeenten den leden de ware beteekenis dezer verandering zooveel mogelijk trachten te verbergen, en dan doen alsof er niets bijzonders gebeurde. Op den duur kunnen echter de oogen der werkelijk Gereformeerden hiervoor niet gesloten blijven.

Onze Gemeenten houden zich overigens in het algemeen goed. Enkelen hebben in de laatste tijden nog al geleden door vertrek naar Amerika ; anderen verkeerden echter in bloeienden toestand. De waarheid is op vele plaatsen eene groote macht geworden. De Heere heeft vooral veel jong volk toegebracht, niet zoozeer door zoogenaamde opwekkingen (revivalmeetings kent men er niet), maar door met de waarheid en het verbond

Gods werkzaam te worden. Scharen van jonge menschen naderen vaak de tafel des Heeren, en toonen, door leven en wandel, dat zij den Heere wenschen te dienen. De invloed der waarheid heeft zich hier en daar in de Graafschap (van Oost-Friesland, zegt Spr., zal zijn medeaafgevaardigde straks een woord zeggen) althans ook buiten de gemeente laten gelden. Voor den arbeid der Inw. Zend. blijft nog veel te doen. In sommige streken van Duitschland, zooals in de Rijnstreek, is wel wat verlevendiging, gelijk er reeds een tal van kleine gemeenten is gevormd, maar de ongereformeerde beginselen en gebruiken, vooral met betrekking tot de Sacramenten, staan voorsnog eene vereeniging van die gemeenten met onze Kerk in den weg. Wel hopen wij dat een meerdere omgang invloed ten goede uitoefenen zal.

Voorts hebben wij een Docent benoemd, tot opleiding van Evangeliedienaren; daar hij nog betrekkelijk kort aan den arbeid is, kan over de resultaten nog niet wel een oordeel worden geveld. Van harte is onze Kerk dankbaar voor de finantieele hulp, die ons van uwe Kerk in de twee laatste jaren is verstrekt. Hoezeer ons die hulp te stade komt, is het echter nog al bezwaarlijk voor onze kleine Kerk, om den last daaraan verbonden te dragen.

Na nog eenige moedgevende slotwoorden gesproken, en de uitnoodiging gedaan te hebben om de Synode zijner Kerk met een bezoek te verblijden, geeft de Spreker het woord over aan zijnen medeaafgevaardigden, Ds. STROEVEN.

Ds. STROEVEN zegt: Een gevoel van blijdschap vervult mij, bij de gedachte, dat mijn medeaafgevaardigde Ds. BEUKER, dien wij op uwe vroegere Synoden in de rei uwer afgevaardigden zagen, nu als afgevaardigde onzer Kerk hier tegenwoordig is. Dit beschouwen wij als een zegen, dien de Heere onze Kerk bewezen heeft. De Heere spare hem ons tot in lengte van dagen, en stelle hem tot een zegen.

Want onze Kerk in Oost-Friesland aangaat, daar is niet alles naar wensch. Wel hebben wij onder elkander vrede, maar onze gemeenten zijn daar klein. Zien wij om ons heen, dan stuiten wij op allerdroevigste toestanden. Bij vele leden der Staatskerk is de kennis der waarheid geheel verloren. De grondwaarheden der Ger. Kerk worden er, misschien met uitzondering van eene enkele, niet geleerd. Het volk wordt op godsdienstig gebied verwaarloosd; menigeen heeft nooit predikant of ouderling bij zich gezien. Op vele plaatsen is het ook niet mogelijk, dat ouderlingen bezoeken brengen, omdat zij er niet zijn. Naar ik meen zijn er in de Herv. Kerk in Oost-Friesland maar 3 of 4 gemeenten, die nog een kerkeraad heb-

ben; in de overige is een Kirchenvorstand, die de administratie regelt, maar zich verder om het zielenheil niet bekomert. Het volk beweegt zich tusschen de beide polen van onverschilligheid en ongelooft. Dat onverschilligheid in het godsdienstige geene onverschilligheid is in betrekking tot de zonde, openbaart zich daarin, dat dronkenschap en zedeloosheid aan de orde zijn. Anderszijds is er ook nog een lichtpunt, nl. dat velen, die onverschillig zijn, er zich ook niet over bekommeren, om uit nieuwsgierigheid onder ons gehoor te komen, zoo men in hunne buurt komt prediken. Geen kerkelijk beginsel houdt hen terug; zij hebben er geen. Dit preeken blijkt hier en daar vruchtbaar te zijn. Onze predikanten hebben echter zooveel werk in hunne eigene gemeenten, dat er slechts weinig tijd overblijft om te gaan evangeliseeren, en toch geloof ik, zal onze Kerk in Oost-Friesland uitbreiden, dan moet er geëvangeliiseerd worden. De Heere geve ons mannen daartoe, en uwe Kerk gedenke ons in het gebed.

De Voorzitter verleent thans het woord aan den Afgevaardigde der Vrije Evangelische Kerk van Duitschland (Silezie), Pastor RÖTHER, die de Vergadering in het Duitsch toespreekt, waarbij Ds. BEUKER hem tot tolk dient.

Na de groetenis zijner Kerk aan onze Synode overgebracht, en zijne blijdschap over zijne aanwezigheid ten onzent betuigd te hebben, zegt hij:

Ik kan u verzekeren, dat wij gaarne hand in hand gaan, wat het algemeen werk des evangelie's betreft, met allen, die Jezus liefhebben, maar in 't bijzonder voelen wij ons toch aangesproken tot hen, die het Schriftuurlijk grondbeginsel: »Ik toch heb mijnen Koning gezalft over Sion, den berg mijner heiligheid" — in de Kerk met allen ernst tot gelding willen brengen.

Wat onze Kerk betreft, in 1860 werd in Breslau, onder de prediking van een Zendeling onder de Joden, gezonden door de Vrije Schotsche Kerk, een klein aantal naamchristenen tot kennis der waarheid gebracht. Deze zagen spoedig in, dat zij niet langer met een goed geweten in de landskerk konden blijven. In eene Kerk, waar het crucifix op het altaar, omgeven van kaarsen, het middelpunt van den godsdienst uitmaakt; waar de prediker uit kracht van zijn ambt absolutie verleent, van kerkelijke tucht haast geen sprake meer is, en de sacramenten veel te hoog worden aangeschreven. In eene Kerk, waar de leer, dank de versteenende werking van het pericopenstelsel, niet tot haar recht komen kan, en waar, zelfs al wordt Christus op zekere wijze gepredikt, de menschen zelden op het gevaarlijke van hun onbekeerden staat worden

gewezen, en op het werk des Geestes in de harten der geloovigen geen nadruk gelegd wordt. Hierbij loochen ik niet, dat deze Kerk hare 7000 nog in zich bevat, en ook hare profeten nog in zich heeft; ik wijs slechts op deze toestanden om te toonen, dat er bij de eerste leden onzer gemeente geen misverstand in het spel was, toen zij de gemeenschap met zulk eene Kerk opzegden, en eene eigene gemeente stichteden. Zij waren arm en behoorden tot den lageren stand, hadden zelfs geen prediker uit hun eigen volk, maar begonnen al spoedig onder hun eigen volk te evangeliseeren. Een jonge man, in Breslau bekeerd, die later studeerde en geordend werd, begon in Görlitz te arbeiden, en daar verrees de tweede gemeente. Voor eenige jaren werd het eerste Presbyterie gevormd; de Kerk nam de Westminster'sche Geloofsbelijdenis met Catechismus aan. Uit Engeland ontvingen wij van vele zijden hulp; niet het minst echter uit Holland. 't Was uwe Kerk, die mijnen voorganger MATZKE niet slechts vriendelijk ontving, maar, bij Synodaal besluit, vrijheid gaf om in uwe gemeenten te kollekteeren. Mede aan u danken wij onze kerk en pastorie, (hierbij overhandigt Spr. den Voorzitter eene fotografische afbeelding van zijn bedehuis). Ik heb bepaaldelijk in last van mijne gemeente u hiervoor haren warmsten dank te betuigen. Verleden jaar konden wij f 4000 aflossen van de schuld, die nog op onzen grondeigendom rust, en wij kunnen de verwachting koesteren van te zijner tijd ook het overige te delgen.

Wij bezitten 2 predikers in Silezie, 1 in Bohemen; daarbij nog 1 evangelist in Silezie; ook de ouderlingen werken mede aan de evangelisatie. Wij tellen 3 gemeenten. Daar wij eene Zendingskerk zijn, tellen wij in Silezie c.a. 10 stations, waar het avondmaal uitgereikt wordt, en kleine kringen gevonden worden, die des Zondags samenkomen, en zoo er geen prediker is, eene preek lezen. De gemeente van den prediker EDWARD in Breslau is in het laatste jaar aanmerkelijk uitgebreid; in Schwadnitz zijn vele jongelingen bekeerd, en in Görlitz zijn onlangs twee jonge Israëlieten gedoopt, omtrent welke wij goede getuigenis kunnen geven. Voor c.a. 2 jaren werd in Breslau door eenige leden onzer Kerk een Traktaatgenootschap opgericht. Het belangrijkste arbeidsveld ligt in het aan Silezie grenzende Bohemen. Voor eenige jaren had op de grenzen tusschen beide landen onder den dienst van een predikant in de Landskerk, eene opwekking plaats, waarmede de reeds genoemde EDWARD, de Schotsche Zendeling onder Israël, in nadere aanraking kwam. In Bohemen zelf werd een wever, een katholiek, bekeerd, die zich aan den dienst des Heeren wijdde, en later in Hanover tot predikant bevestigd werd, BALCAR, de-

zelfde, die ook eens op uwe Synode tegenwoordig was. Onder zijnen dienst zijn meer dan 100 katholieken tot kennis van Christus gebracht. Met behulp van Engeland verkreeg ook zijne gemeente een eigen kerkgebouw. Echter heeft hij met nog grootere moeielijkheden te worstelen dan wij in Silezië; want de regeering werkt er op velerlei wijze tegen, en bovendien kan zijne, meest uit arme wevers bestaande gemeente, hem slechts c.a. f 150 tractement geven. Diensvolgens houden wij in Breslau en Görlitz jaarlijks eene collecte te zijnen behoeve, die te zamen echter tot geen hooger bedrag klimmen dan 150 Mark. Ook van Amerikaansche vrienden uit de congregationalisten krijgt hij ondersteuning, schoon geene regelmatige; kon hij besluiten, zelf congregationalist te worden, hij zou meer ontvangen. Maar Br. BALCAR is Presbyteriaan, en heeft er alles voor over om het te blijven.

Ten slotte brengt Spr. het dringend verzoek, dat onze Synode besluiten mocht, om zich ook te laten vertegenwoordigen op de Vergadering van hun Presbyterie, die in het begin van October te Breslau gehouden zal worden, waarop hij zijne belangrijke mededeelingen met een zegenwensch sluit.

ART. 67.

Aan de Duitsche Broederen worden thans de volgende vragen gedaan, waarop zij welwillend antwoorden.

Eerst wordt gevraagd aan de Afgevaardigden uit Bentheim en Oost-Friesland:

Vr. Is de toevloed van communicanten uit of buiten de gemeente afkomende?

Antw. Meerendeels uit, ten deele buiten haar.

Vr. Trekt gij ook partij van de godsdienstige beweging in de Rheinprovincie?

Antw. Wij zoeken nadere aanraking met de broederen aldaar, en trachten ze in onze gereformeerde beginselen te onderrichten. In spijt van verschil, vooral in zake des doops, voldoen onze predikers er goed. Hun verkeerd stelsel heeft hen nog niet.

Vr. Staan de catechisatieën des zomers bij u ook stil?

Antw. Neen.

Vr. Hoe staat het ten uwent met den huisgodsdienst?

Antw. Bij elken maaltijd wordt gebeden, en een gedeelte der Schrift gelezen. Ook worden nog in elk gehucht vrije samenkomsten gehouden, onder leiding van een ouderling.

Vr. Hoe is het gesteld met de finantieën uwer Theol. School?

Antw. Onze last, schoon tot dusver nog gedragen, zal, als er namelijk geene meerdere hulp van hier of elders komt op-

dagen, voor onze schouders wel te zwaar worden. Velen oordeelen dan ook beter, dat de gelden, thans voor de Theol. School besteed, ten dienste der Inw. Zending worden gebruikt.

Vr. Is het niet goedkooper en beter, dat gij uwe studenten te Kampen laat opleiden, daar de Nederlandsche taal toch in de Graafschap Bentheim gesproken wordt?

Antw. Hierover heeft onze Kerk zich nog niet uitgesproken.

Vr. In welke verhouding staat Ds. KOOPMAN tot uwe Kerk?

Antw. Ds. KOOPMAN woont thans te Embden; daar werkt hij in onze gemeente, schoon niet als beroepen en erkend predikant, zoodat de Vergadering hem geene zitting kan verleenen, en hij er thans ook niet meer verschijnt.

De volgende vragen werden bepaaldelijk gericht tot den afgevaardigde uit Silezië.

Vr. Tracht gij u ook met andere Vrije Gemeenten te vereenigen?

Antw. Wij staan in onderhandeling met de Oud-Ger. Kerk in Bentheim en Oost-Friesland over het vraagstuk der vereeniging. Eene samensmelting is echter tot dusver niet tot stand gekomen. Er is tusschen ons en hen een verschil over het al dan niet vieren der christelijke feestdagen, wij moesten ze afschaffen, zij hebben ze nog, en dit verschil is vooralsnog een struikelblok op den weg der vereeniging.

Vr. Gaat gij op reis om te kollekteeren, of zendt men u uit eigene beweging ondersteuningssommen?

Antw. Spreker is, door aanleiding van particulieren aard, tweemaal naar Engeland geweest, om eene inzameling te houden.

Vr. Staat gij ook in kerkelijke verbinding met de Broeders in Bohemen?

Antw. Br. BALCAR is lid van ons Presbyterie.

Vr. Wat oordeelen de geloovigen in de Landskerk over uw standpunt?

Antw. Zij keuren onze beginselen goed, en neigen naar ons standpunt henen, maar hun ontbreekt de moed om zich bij ons te voegen. Wat de geloovige predikanten betreft, hun zijn handen en voeten gebonden.

Vr. Waar heeft Br. RÖTHER zijne opleiding ontvangen?

Antw. Aan de Theol. School der Vrije Kerk van Schotland; hij is geordend door het Presbyterium der Presbyteriaansche Kerk te Londen.

Vr. Verkeert Br. BALCAR bepaaldelijk in nood?

Antw. Ja; tot hongerlijdens toe. Het ernstige van zijn toestand blijkt het best uit de opdracht, door het Presbyterie aan Ds. RÖTHER gegeven, om, zoo mogelijk, iets te zijnen behoeve te doen.

ART. 68.

DS. BEUKER maakt nog de opmerkingen, dat hij en zijn medeafgevaardigde het bezwaar aangaande de feestdagen, niet zoo hoog telde, en op dit punt den Silezischen Broederen alle vrijheid liet, om te handelen naardat het hun goeddacht. De eenheid is zelfs inniger dan schijnt: daaruit blijkt het, dat beide, MATZKE en BALCAR door de Oud-Ger. Kerk geordend zijn.

ART. 69.

Op verzoek van den Voorzitter richt de Zendingsdirector DONNER tot de Duitsche Broederen het woord. Eerst tot de BB. uit Hanover. Hij zegt, dat het ons allen stof tot blijdschap gaf, hen weer in ons midden te mogen zien. Vele woorden zal hij thans niet tot hen spreken; hoe nader men elkaar bestaat, des te minder omhaal van woorden is er tusschenbeiden. Gij hebt een eigen oorsprong, zoo zegt hij, vrucht van kracht des geloofs. Wel is uwe uitbreiding nog niet van beteekenis; verblijdt u echter in hetgeen reeds tot stand kwam. Rekent er mede dat alles belemmerend op uwe uitbreiding werkt. Wat gij ons mededeeldet, doet echter verwachten, dat uwe beginselen in het groote Duitschland zullen wortelen. Gaat dan gemeedigd voort, en weest voor alles Kerk der Zending. Groet uwe Gemeenten, en zegt, dat wij voor haar nog steeds hetzelfde hart hebben van altijd. — Zich daarop tot Br. RÖTHER wendende, zegt hij: Uw zijn, uw woord heeft ons zeer verblijdt. Onbekend is uwe Kerk ons niet. MATZKE en BALCAR leven nog steeds in de herinnering voort. Het deed ons goed zooveel moedgevends van het werk ten uwent te hooren. Vooral omdat Gij u zoo beslist op presbyteriaansch en gereformeerd gebied openbaart: Vrij van Staat en menscheninzetting, maar gebonden aan het woord van Hem, die gezegd heeft: Indien de Zoon u vrijgemaakt zal hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn. God toont aan u dat Hij zijne dienaren zelfverloochening geven kan. Ons evangelie is begonnen in de diepste armoede — bij eene kribbe! Sterke u de wetenschap, dat gij broeders hebt, die voor u bidden en u steunen willen. Ontsteekt in Bohemen den kandelaar weer; daar is hij vroeger het eerst neergezet, en heeft hij weleer zoo heerlijk geschenen. Zoekt eenheid met alle Duitsche Gereformeerde gemeenten, en laat een verschil als over de feestdagen geen scheidsmuur zijn. 't Is de invloed van KNOX, die zich bij u gelden laat. Ook onze Gereformeerde Kerk stond tot 1592 op datzelfde standpunt, en nog wordt eene gemeente die de feestdagen niet viert, en zulke zijn er ook bij ons, in

geen opzicht bemoeijkt. Wij houden die om den lediggang te voorkomen, en als protest tegen het de christelijke heilsfeiten ontkennend ongelooft. — Met een verzoek om ons weder afgevaardigden te zenden sluit de Director zijne boeiende toespraak.

ART. 70.

De Voorzitter stelt voor om staande de Vergadering eene kollekte voor Br. BALCAR te houden. Dit voorstel wordt met toejuiching ontvangen. De kollekte, hierop gehouden, blijkt opgebracht te hebben de som van f130.— welke som aan Ds. RÖTHER ter verdere bezorging wordt overgegeven. Deze betuigt de Vergadering zijnen hartelijken dank voor dit liefdebewijs.

ART. 71.

De volgende motie van orde, ondertekend door vijftien leden der Vergadering, wordt ingediend:

»Ondergeteekenden hebben de eer aan de Vergadering voorstellen, dat, zoolang de zittingen duren, ieder lid telkens slechts tweemaal over hetzelfde onderwerp het woord zal mogen voeren, en dat, om een derde maal te mogen spreken, vooraf met meerderheid van stemmen verlof zal moeten worden verleend. Deze bepaling is niet van toepassing op praeadviserende leden, leden van Commissieën, en leden, die namens hune Provincieën voorstellen hebben gedaan.»

Deze motie wordt in stemming gebracht, en met 32 tegen 8 stemmen a a n g e n o m e n.

ART. 72.

Ds. LINDEBOOM doet, als Secretaris der Commissie voor de Zending in het Buitenland, verslag van den toestand der Zending. Dit Verslag wordt onder No. V onder de Bijlagen opgenomen. De Voorzitter zegt der Commissie hartelijk dank voor haren ijverigen arbeid, en den Verslaggever voor zijn bezielend woord.

ART. 73.

De Zendingsdirector doet de verblijdende mededeeling, dat door wijlen den heer KOTTELENBERG, van Laren, schoon geen lidmaat onzer Kerk, weinige uren voor zijnen dood, een gift aan de Theol. School is geschonken, groot f300,— welke som door ZEd. broeder aan den Penningmeester ter hand is gesteld.

ART. 74.

Ds. BRUMMELKAMP Jr. sluit met dankgebed, na het zingen
van Ps. 86 : 5,

Al de heid'nen, door uw handen, enz.

Achtste Zitting.

Vrijdag-namiddag, 18 Aug.

ART. 75.

Ouderling DEKKER laat zingen Ps. 119 : 3,
Och, schonkt Gij mij de hulp van Uwen Geest, enz.
en vraagt den Heere om Zijnen zegen.

ART. 76.

Aan de orde wordt gesteld het Verslag van de Commissie voor de Zending onder Israël. Ds. KROPVELD, Secretaris dier Commissie brengt dit Verslag uit. Het zal onder No. VI bij de Bijlagen geplaatst worden. De Voorzitter dankt den Secretaris der Commissie voor zijn belangrijk Verslag.

ART. 77.

Het nazien van de rekening, in dit Verslag voorkomende, wordt opgedragen aan eene Commissie, bestaande uit de BB. DOORN, SCHOEMAKERS en MULDER.

ART. 78.

De Voorzitter geeft gelegenheid, om, naar aanleiding van het Verslag voornoemd, de verlangde vragen te doen aan de Commissie der Zending onder Israël. De gedaane vragen luiden, met de antwoorden, als volgt.

Vr. Welke vrucht draagt KOSTERS arbeid in Amsterdam?

Antw. Hoewel er veel door hem gearbeid is, kan er op vrucht van dadelijke bekeering nog niet gewezen worden.

Vr. Hoelang is DAVIDSOHN voor de bewuste f 1200 verzorgd?

Antw. Van Augustus tot November des jaars; hierbij moet echter in aanmerking genomen worden, dat de hem verstrekte som van f 1200 mede gediend heeft, tot bestrijding der trans-

portkosten van Winterswijk naar Amsterdam, en tot betaling van een halfjaar huishuur aldaar.

Vr. Waarin zijn de fondsen der Commissie belegd?

Antw. Er is geld belegd bij gemeenten, en ook geld geleend aan proselieten.

Vr. Waarom heeft men DAVIDSOHN juist naar Amsterdam verplaatst?

Antw. Men dacht dat Amsterdam de meest geschikte plaats was, om eene betrekking te verkrijgen, die hem een bestaan opleveren kon.

Vr. Wat doet KOSTER behalve het eigenlijke Zendingswerk onder Israël?

Antw. Te prediken in de Gemeenten ligt op zijnen weg niet. Hij spreekt met Joden, deelt traktaten onder hen uit, en houdt bidstonden voor Israël in onze Gemeenten.

Sommige Leden der Synode moeten tot hun leedwezen zeggen, dat KOSTER wel onder de Christenen voor de Joden werkt, maar schier niet onder de Joden voor Christus, ten minste niet in de groote steden. De Commissie verklaart dat zij harerzijds dit ten hoogste afkeuren zou. Hierbij merkt zij echter op, dat het ook uiterst moeielijk is, om met de Joden in aanraking te komen, en dat ook de vrucht van anderer arbeid op dit gebied nog uiterst schaarsch is; zij meent dat wij nochtans met het oog op Rom. 11, met dezen arbeid moeten voortgaan.

ART. 79.

Thans worden de discussieën over de Zending onder Israël geopend. Zij bewegen zich om de vraag: zullen wij met deze Zending op den ingeslagen weg voortgaan, ja, dan neen? Eindelijk vereenigt zich de Synode met het bevestigend advies, hieromtrent reeds door de Commissie ad hoc gegeven.

ART. 80.

Aan de Commissie ad hoc wordt in overweging gegeven, of het wel raadzaam is om aan proselieten geld te leenen of te geven? Deze verklaart dat zij zich over deze vraag, die met het oog op een bepaald geval gedaan is, in geenerlei opzicht verwondert. In het betrokken geval is zeer noode door haar gehandeld. Zij deed het op advies van een onzer kerkeraden. Het heeft haar veel moeite en zorg berokkend. Ook geeft zij de besliste verzekering dat zij tot iets soortgelijks niet meer zal overgaan.

ART. 81.

Aan de orde wordt gesteld Letter H. der Agenda.

Gelderland. *De Synode bespreke den kerkelijken toestand in de Ver. Staten van N. Amerika, en oordeele of onze Kerk hare zusterlijke gemeenschap met de D. R. Church kan en mag bestendigen..*

Noordbrabant. *Zou het niet noodzakelijk zijn, onze betrekking met de Reformed Church in Amerika te herzien, wijl deze blijkbaar Vrijmetselaars duldt?*

Zeeland. *De Synode spreke zich uit over de gemeenschap met buitenlandsche kerken, welke leeraars en leden dulden, die zich bij geheime genootschappen hebben aangesloten, en welke kerken daarenboven vervolgen, die daartegen in verzet komen.*

Utrecht. *De Synode spreke, indien mogelijk, uit, of zij de Dutch Reformed Church in N. Amerika, die Vrijmetselaars in haar midden duldt, nog langer als zusterkerk kan erkennen.*

De afgevaardigden der bij deze Agenda betrokkene Provincieën lichten hunne respectieve voorstellen toe.

ART. 82.

Daarop wordt voorgelezen een schrijven van den afgevaardigde der Reformed Church van N. Amerika, Rev. Dr. PAUL D. VAN CLEEF, die verhinderd ter vergadering tegenwoordig te zijn, zich thans vergenoegen moest met toezending van de gedrukte Minutes of the General Synod of the Ref. Ch. in N. A. vergezeld van eenige opmerkingen zijnerzijds, de kwestie aangaande het al dan niet dulden der Vrijmetselaren betreffende. Genoemd schrijven, in de Engelsche taal tot deze Vergadering gericht, wordt door Ds. BRUMMELKAMP Jr. in het Nederlandsch vertolkt en voorgelezen. Met betrekking tot het onderhavige vraagstuk bevat het de volgende opmerkingen:

»Eenige van onze Hollandsche Gemeenten in het Westen zijn wegens het vraagstuk der Vrijmetselarij beroerd en gescheurd. Zij hadden een verzoek bij onze Algemeene Synode ingediend, om te dezer zake een besluit te nemen, dat de Synode niet overnemen kon, en tengevolge daarvan, met leedwezen deelen wij het mede, hebben sommigen zich van ons afgescheiden. Ik vestig de aandacht der Synode op hetgeen onze laatstg. Synode te dezen opzichte gedaan heeft, pag. 109—111. (*) Ik vertrouw dat gij dit met nauwgezetheid nagaan zult, en het beschouwen als de uiting van den oprechten wensch der Synode, om voldoening te geven aan hare broeders, wier geweten op dit punt teeder is. Wij hopen dat onze broeders bedenken zullen, dat de Vrijmetselarij in Amerika een geheel verschillend iets is van de Vrijmetselarij in Europa, en dat velen van onze beste en

(*) Een Ex. dier Notulen vergezelde dit schrijven.

meest orthodoxe leeraars en gemeenteleden Vrijmetselaren zijn (that many of our best and most orthodox Ministers and Church Members are Freemasons). Onze Synode kon niet overgaan tot handelingen, die er toe leidden zouden om broeders uit onze gemeenschap te bannen, die in hun ambt nuttig en van God geëerd blijken te zijn. »Wat God gereinigt heeft, zult gij niet gemeen maken.» Wanneer Vrijmetselaren hunne belijdenis met een godzalig leven versieren, evenals andere Christenen, kunnen wij hen als Synode den toegang tot onze Kerk niet ontzeggen. Gij zult ook wel in aanmerking willen nemen, bovendien, dat de Synode, bij hare laatste handeling in dezen, de geheele zaak overgedragen heeft aan de verschillende consistorieën, bij welke, volgens de constitutie, uitsluitend de verantwoordelijkheid en de macht berusten, om hen, die in de gemeenschap der Kerk opgenomen willen worden, optenemen of aftewijzen. Wat kon de Synode, met het oog op hare verplichtingen tegenover de constitutie en de geheele Kerk meer doen? Daarom handelen onze broeders, onzes erachtens, verkeerd met de Kerk van Christus zonder billijke oorzaak te verscheuren. Door zulke handeling worden onze kerken verzwakt, en juist hebben wij al de kracht van noode, die eenheid ons geven kan, om den dreigenden stroom van rationalisme en andere soorten van dwalingen tegen te houden. Zijn wij ons allen het oude Nederlandsche motto indachtig: Eendracht maakt macht. Het is heden ten dage noodig om in den geest van dat spreekwoord te handelen. De Hollandsche Kerken moeten in Amerika onderling eendrachtig zijn, en allen vereenigd met de Reformed Church van Amerika, de Kerk van onzen geachten VAN RAALTE, waarin hij werkte en stierf, eene Kerk die beide de orthodoxie en den geest van de »kerken onder het kruis» vertegenwoordigt. Broeders, ik had u niet in uwe taal kunnen toespreken, en evenmin uwe discussieën kunnen verstaan, zoo ik al tegenwoordig was geweest; toch zou het mij verblijd hebben uw aangezicht te zien, en u te vragen, om van uwen invloed gebruik te maken tot verzekering van de eenheid onder de Hollandsche Gemeenten in Amerika. Ik vertrouw dat uwe handelingen tot dat gelukkig resultaat zullen leiden. Wij moeten allen op denzelfden bodem staan, tot verdediging van het gemeenschappelijk geloof, tegen den gemeenschappelijken vijand; allermint moeten sociale of politieke kwestieën ons verdeelen. Laat ons ééne Kerk zijn, en het geloof onzer voorvaderen handhaven, beide in Nederland en in de Vereenigde Staten.”

Daarop neemt de Synode kennis van de Notulen der jl. Algemeene Vergadering der Reformed Church, voor zoover betreft het verhandelde, in zake het gekomen verzoek om tegen-

over de Vrijmetselaren optetreden. Daaruit blijkt dat de Reformed Church verklaart, dat zij niet met de Vrijmetselarij sympathiseert, maar bevoegdheid noch lust heeft om integrijpen in de rechten van mindere kerkelijke lichamen, op wier weg alleen het ligt om bepaalde gevallen van tucht te behandelen. Hierbij verdient nog opmerking, dat de Synode der R. Ch. een voorstel, dat de klassen de zaak als afgedaan zouden beschouwen, en alle handeling vermijden, die tot scheuring leiden kon, verwierp.

ART. 83.

De Voorzitter verleent thans het woord aan de Commissie van Rapporteurs.

Deze brengen ter kennis der Vergadering:

1o. Eene missive van de Leeraars L. J. HULST en R. DUIKER, welke beide Leeraars zich van de Ref. Church, naar aanleiding der Vrijmetselaarskwestie, hadden afgescheiden, inhoudende mededeeling van hunne verhouding en geschiedenis tegenover de Ref. Church, met verzoek om advies in dezen.

2o. Eene missive eener Commissie van acht vroeger met de Ref. Church vereenigde, later daaruit getredene Gemeenten, inhoudende verzoek om de door de Reformed Church vervolgte Broederen te steunen.

De Commissie heeft gemeend geen advies te moeten geven, aangezien de gronden, waarop het zou moeten steunen, nog door de Vergadering gegeven moeten worden.

ART. 84.

Het advies der præadviseerende Leden wordt thans ingewonnen.

De verschillende præadviseerende leden zijn zeer eenstemmig in hunne adviezen. Wel was men afkeerig van elke inmenging in verschillen, in den boezem van zusterkerken aanhangig, en hield men zich overtuigd dat het voor ons voldoende was van haar te weten, dat zij een met ons waren in het geloof; nochtans had de kennismening met de zoo even voorgelezene bescheiden de overtuiging post doen vatten, dat wij ons ditmaal met kracht tegen de handeling der R. Ch. moesten kanten. Immers scheen het wel als stelde zij, in zake het vraagstuk der Vrijmetselarij, hare constitutie boven het woord Gods; de klagers toch beroepen zich op het Woord; en wat antwoordt zij?

» Wij hebben eene Constitutie.»

Laat deze Synode tegen deze vergoding der Constitutie getuigen! Echter werd ook de opmerking gemaakt, dat de Synode der R. Ch. gezegd had, dat de kerkeraden niet handelend moesten optreden, maar alleen dat zij geen recht had om het initiatief eener kerkelijke behandeling te nemen, omdat zulks een ingrijpen in het recht der kerkeraden zijn zou. Algemeen vond men het echter vreemd, dat de Synode der R. Ch. niet, zij het dan ook binnen de perken harer Constitutie, krachtiger opgetreden is; vandaar zou men wel het afgeven van attesten aan gemeenten dier kerk willen opschorten, tot tijd en wije gebleken is, dat hare Synode met kracht optreedt tegen het heerschend kwaad der Vrijmetselarij. Daartoe achtte men noodig, dat ernstig en broederlijk op het onchristelijke der Vrijmetselarij gewezen werd, als eene instelling, die er eene godsdienst en zedelijkheid op na houdt tegen het Lam Gods.

Wat voorts de 8 uitgetredene gemeenten betreft, oordeelden sommigen dat zij zich indertijd wel wat overhaast en ondoordacht met de R. Ch. hebben vereenigd; naardien zij echter vereenigd zijn met behoud van het recht om gemeentelijk weer uit te treden, zoodra het blijken mocht, dat de vereeniging niet houdbaar was, zoo wilde men, dat onze Synode, nu zij eenmaal van dat recht gebruik hadden gemaakt, opkomen zou tegen de kwalificatie hunner handeling, welke de R. C. hiervan gaf. Daar zij om des gewetens wil gehandeld hebben, mag onze Synode zich niet onzijdig houden, te minder, daar zij thans aan vervolging blootstaan, en wordt het plicht hen te steunen.

Echter wilde men geenszins zoo ver gaan, om de R. Ch. als eene afvallige, valsche kerk te brandmerken, en reeds nu de gemeenschap ten volle af te snijden, integendeel omdat men haar vooralsnog beschouwde als een kerk van Christus, die echter in de toepassing van haar eigen beginsel dwaalde, wilde men dat onze Synode het hare zou doen, om haar van het hellend vlak terug te brengen.

ART. 85.

De BB. afgevaardigden uit de C. G. Kerk in N. Amerika verklaren zich, in antwoord op een verzoek, door den Voorzitter tot hen gericht, bereid om alle vragen, aan hen gedaan, zoo mogelijk te beantwoorden.

ART. 86.

De Voorzitter leest uit de Constitutie der Ref. Church alle artikelen voor, die de rechten en verhoudingen der verschil-

lende kerkelijke lichamen omschrijven (Art. 9, Sect. 4; Art. 5 Sect. 6.)

ART. 87.

De discussiën worden thans geopend, en verschillende beschouwingen gegeven, van algemeenen aard, die in Art. 89 der volgende notulen geresumeerd zullen worden, aangezien de discussiën in de volgende zitting worden voortgezet. Intuschen wordt deze zitting met dankgebed gesloten door Ds. DE PREE, nadat gezongen was Ps. 95 : 2,

De Heer is groot, een heerlijk God, enz.

N e g e n d e Z i t t i n g .

Zaterdag-voormiddag, 19 Aug.

ART. 88.

Ouderling BAKKER laat zingen Ps. 19 : 4,

Des Heeren Wet nachtaus, enz.

en vraagt den Heer om Zijnen zegen.

ART. 89.

De discussieën over de Voorstellen der vier Provinciën worden thans voortgezet. Vóór alles wordt de instelling der Vrijmetselarij zelve, voorzoover het der Synode mogelijk is, kennis van haar te nemen, aan kritiek onderworpen. Er werd reeds gisterenavond opgemerkt, dat de Amerikaansche Loge op denzelfden deïstisch-humanistischen bodem staat als hier met haar het geval is, en dat het onderscheid alleen het ritueel betreft, zoodat het een zielkundig raadsel is, hoe iemand tegelijk lid der loge en prediker van het Evangelie kan zijn. Opgemerkt, dat, daargelaten welk karakter haar geest en streven dragen mag, de oprichting eener instelling, die eene maatschappij in de maatschappij wil zijn, deze, en in haar eene Goddelijke ordonnantie aantast, en dat het evenzeer eene miskenning van de gemeente in zich sluit om het goddelijk beginsel der broederliefde in eene eigene, daartoe opgerichte gemeenschap te willen verwerklijken. Ook dat de eeden, en de belofte van geheimhouding omtrent hetgeen men niet weet of het geheim gehouden mag worden, in strijd zijn met de Goddelijke Wet. De

bewering, dat de Vrijmetselarij in Amerika op trinitarischen bodem staat, en men onder de maçons rechtzinnige en voorbeeldige Christenen aantreft, werd, als onvereenigbaar met het kosmopolitisch streven dier Vereeniging, onmogelijk geacht, en als verhooging van het gevaarlijke des verschijnsels gehouden. Wat de bewering der Synode der R. Ch. betreft, als verhinderde hare constitutie haar om te handelen, daar zij slechts het recht daartoe had, als men zich in kerkelijk appel tot haar had begeven, werd gezegd: dat zij dan toch wel macht had en geroepen was, om in zulk een ernstig geval, waarin de gansche Kerk betrokken was, de kerkeraden onder haar opzicht tot handelen op te wekken, terwijl zij thans voor de getuigende broeders zelfs geen woord van sympathie over had. Ernstig genoeg was toch de toestand, volgens officieel schrijven van Dr. v. CLEEF, als leden der Synode zelve openlijk durfden zeggen, dat zij vrijmetselaars waren. Sommige leden der Synode meenden echter niet te mogen overzien, dat de constitutie der Am. Kerk zelve zuiver is, van denzelfden anti-hierarchalen geest, als de onze, zoodat men zich wel wachten moest, om deze zelve aan te vallen, en betuigden dat zij allerminst hunne adhaësie konden hechten aan de kerkontbindende leus: »Gods Woord, niet de constitutie.» Te prijzen was het op zichzelf, dat is buiten verband tot de verborgene bedoeling, dat de Synode der R. Ch. met hare constitutie in de hand, de zelfstandigheid der kerkeraden handhaafde, het Presbyteriaansche beginsel, geene meerdere vergadering trede in de rechten eener mindere, huldigende. Ook werd gewaarschuwd tegen overdrijving van het beginsel der solidaire verantwoordelijkheid.

Dat er onzerzijds gehandeld moest worden, werd algemeen erkend; verschil van meening openbaarde zich slechts naar aanleiding van de vraag: wat te doen? Meenden sommigen, dat wij reeds nu de gemeenschap moesten afbreken, ook omdat wij (wegens de voortdurende noodzakelijkheid, waarin wij ons bevinden, om attesten mede te geven naar Amerika aan emigreerende leden onzer Kerk, of vandaar attesten te ontvangen) direktelijk positie innemen moesten, anderen waarschuwden tegen overijld handelen. Achtten ook zij het noodig, dat gewezen werd op de mogelijkheid eener toekomstige afbreking der betrekking, onchristelijk ware het, naar hun gevoelen, om als met één woord, eene Kerk van duizenden af te snijden, zonder haar eerst, ook maar met een enkel woord, te hebben vermaand. Te minder daar onze inder tijd naar het verre Westen verhuisde broeders, ons eigen vleesch en bloed, zoo teederlijk van leden dier Kerk gekoesterd zijn. Men moest niet vergeten, dat de fondamenteen dier Kerk niet

weggenomen waren, en het verschil eene zaak van tucht betrof, terwijl aan de kerkeraden het volle recht van handelen gelaten werd, om de tucht te handhaven. Ook behoorde men rekening te houden met de omstandigheid, dat het besef van de zondigheid van de Vrijmetselarij in de nieuwe wereld algemeen verzwakt is, en deze, hoe ten onrechte ook, niet als eene deïstische ketterij, maar als een eisch der beschaving werd aangemerkt.

Wat de attesten uit Nederland betrof, er werd gewezen op het gelijk recht, attesten uit onze en uit de Hervormde Kerk toegekend, als op een bewijs der in de R. Ch. heerschende beginselloosheid; daartegen werd uit private bron verzekerd, dat, in de Holl. Gemeenten ten minste, onze attesten onvoorwaardelijk werden aangenomen, die der Herv. Kerk slechts na onderzoek der respectieve personen, ofschoon toegestemd werd, dat er geene algemeene bepaling hieromtrent bestond.

ART. 90.

Wat de afscheiding van de BB. HULST c.s. betrof, werd de opmerking gemaakt, dat hare zwakke zijde bestond in het gemis van een concreet geval van tucht als aanleiding tot uitwerping. Een der leden, die zelf aan ds. HULST deze opmerking gemaakt had, deelde mede, dat deze haar beantwoord had met te zeggen, dat zulk een geval haast nooit voorkomen kan, omdat het parochiaal stelsel het vrijmaçons zoo gemakkelijker maakt, zich tegen kerkelijke vervolging in veiligheid te stellen, door overgang naar eene parochie, waar te dezen opzichte geen tucht uitgeoefend wordt. Wordt zoo aanmerking gemaakt op de wijze der handeling van ds. HULST, gewezen wordt op ds. ZWEEEMER, en dat deze, die eenvoudig zijn ontslag had ingediend, in geenerlei wijs bemoeilijkt is geworden.

Sommigen raden geen uitspraak te doen in den strijd tusschen het kerkbestuur en de uitgetreden; anderen willen dat de Synode hen steunen zal.

In elk geval wil men weigering van het verzoek der R. Ch., uitgedrukt in het schrijven van Dr. VAN KLEEF, om de Dissideerende broeders tot kalmte op te wekken.

ART. 91.

Aangezien er wel enkele voorstellen worden ingediend, maar geen derzelve genoegzaam ondersteund wordt, stelt de Voorzitter voor, om eene commissie te benoemen van vier leden, in wier voorstelling zich het verschil van meening het scherpst

uitgesproken heeft, en deze te verzoeken om een concept-schrijven bij de Synode intedienen, gericht aan de Ref. Church. De Vergadering geeft haren bijval aan dezen voorslag. Als leden dezer Commissie worden benoemd de BB. WIELENGA en DE BOER ter eener, DE JONGE en BRUMMELKAMP JR. ter anderer zijde.

ART. 92.

De Voorzitter vraagt machtiging tot het houden eener beslotene Vergadering, tot welke alleen hospiteerende predikanten en kerkeradsleden toegang hebben, met recht, om, zoo noodig, ook deze, en met hen de præadviseerende, in één woord, alle niet stemgerechtigde leden der Vergadering, uittesluiten; hem wordt deze machtiging verleend.

ART. 93.

De Commissie, die de rekening van den Thesaurier der Theol. School nagezien heeft, verklaart haar in de beste orde te hebben bevonden; zij roemt de nauwkeurigheid van den Thesaurier ten sterkste, en zou het zeer betreurenswaardig vinden, als ZEerw. bij zijne aanvraag om ontslag volhardde. Genoemde rekening wordt daarop goedgekeurd, en de Thesaurier daarmee gedechargeerd.

ART. 94.

DS. BEUKER vraagt namens de O. G. Kerk in Pruisen: Zouden wij, gesteld dat wij de opleiding onzer predikanten tijdelijk moesten opgeven, toch op bijdragen uit de C. G. Kerk van Nederland mogen rekenen, en vrijheid hebben om de gegevene gelden voor de Inwendige Zending te gebruiken?

Deze vraag wordt toestemmend beantwoord, en het verzoek, er aan verbonden, eenparig toegestaan.

ART. 95.

Komt in behandeling het eerste voorstel onder Letter K. der Agenda:

Noord-Brabant. *De Synode welke onze kerkelijke lichamen (kerkeraden enz.) op, om hunne Vergaderingen, benevens met het gebed, ook met de lezing van een gedeelte van Gods Woord aantevangen.*

Na toelichting en præadvies ontvangen te hebben, besluit de Synode, in aanmerking nemende, dat plaatselijke omstandigheden en werkzaamheden zeer uiteenloopen, eenparig dat zij

omtrent de lezing van Gods Woord vóór den aanvang der Vergaderingen geene algemeene bepaling meent te kunnen maken.

ART. 96.

In verband hiermede verzoekt Ds. Eskes, dat de Synode de aandacht der klassen vestige op Art. 44 der kerkorde van Dordrecht, opdat hieraan algemeen worde voldaan. Een voorstel in dezen geest wordt, na eenige discussie, met 30 tegen 9 stemmen *verworpen*.

ART. 97.

Deze zitting wordt gesloten door JHR. DE JONGE met dankgebed, na het zingen van Ps. 68 : 10 :

Geloofd zij God met diepst ontzag, enz.

De Vergadering gaat uiteen, om Maandag-namiddag weer samentekomen, terwijl de dienst in de Gemeente Zwolle namens de Synode geleid zal worden, des morgens door Ds. BRUMMELKAMP van Groningen en des avonds door Ds. BEUKER van Emlenkamp.

Tiende Zitting.

Maandag-namiddag, 21 Aug.

ART. 98.

Dr. H. BAVINCK opent deze zitting, met aanroeping van den Naam des Heeren, na vooraf verzocht te hebben om te zingen Ps. 84 : 6,

Want God, de Heer, zoo goed, zoo mild, enz.

ART. 99.

Daar het lid van Zuid-Holland, W. VETTEN, wegens maatschappelijke omstandigheden, verhinderd was de zittingen der Synode verder bij te wonen, komt zijn Secundus, de ouderling J. H. LANDWEHR ter Vergadering. Nadat hij de vereischte instemming met onze Formulieren van Eenigheid betuigd had, wordt hem zitting verleend.

ART. 100.

De BB. KLEINENDORST, BRINK en TE WINKEL zijn nog niet

aanwezig; de beide eersten komen later de Vergadering binnen, de laatste is gedurende deze zitting afwezig gebleven.

ART. 101.

De Commissie van de Algemeene kas voor Emeritus Predikanten enz. doet verslag van hare werkzaamheden en van den toestand der kas, bij monde van haren Secretaris, Ds. KUIPER, van den Ham, en van haren Penningmeester, Oud. HOEKERS, van Harlingen. Dit verslag wordt onder Nr. VII in de Bijlagen geplaatst.

ART. 102.

Naar aanleiding van eenige vragen, tot voornoemde Commissie gericht, wordt besloten,

dat Secretaris en Penningmeester hun boekjaar op denzelfden datum zullen sluiten, opdat de administratie daardoor vereenvoudigd worde, en het overzicht over het geheel gemakkelijker valle.

ART. 103.

De Voorzitter bedankt de Commissie, en inzonderheid den Secretaris en den Penningmeester voor hunne veelvuldige werkzaamheden.

ART. 104.

Aan de orde komen de voorstellen in betrekking tot voornoemde kas. Behalve de Commissie zelve, hebben ook Groningen en Friesland Voorstellen ingediend. Wordt geoordeeld dat het Voorstel van Friesland de prioriteit heeft, omdat, bij aanneming van hetzelfde, verdere bespreking overbodig zou zijn.

ART. 105.

Het voorstel van Friesland luidt als volgt:

Friesland. De Synode neme in overweging om de algemeene kas voor Em. predikanten, predikantsweduwen en weezen zoo spoedig mogelijk op te heffen, en in hare plaats te doen treden provinciale kassen.

De afgevaardigden geven inlichting. Friesland meent, dat

terugkeer tot het oude stelsel de inkomsten vermeederen, de zelfstandigheid der provincieën herstellen, de hulp doeltreffender maken zal. Præadvies wordt over dit voorstel gegeven. Bij de discussieën wordt gewezen op den treurigen toestand tijdens het thans door Friesland aangeprezen stelsel, met het gevolg, dat het voorstel, van Friesland

met algemeene stemmen *verworpen* wordt.

ART. 106.

Thans komen de Voorstellen van de Commissie ad hoc in behandeling.

a. De Synode make een omslag, en bepale wat elke Provincie voor de kas moet bijdragen.

b. De Synode bepale, dat aan Emerituspredikanten, evenals reeds met opzicht tot de weduwen geschiedt, na hun ontslag, het volle tractement nog drie maanden lang worde uitbetaald.

c. De Synode geve vrijheid om dit jaar de derde Collecte te mogen aanschrijven met aanbeveling van haar Moderamen.

Hierbij dient opgemerkt dat Voorstel *a* wijziging eischt van Art. 8 van het Reglement voor gen. kas.

ART. 107.

Omtrent Voorstel *a* wijst de Commissie op de bedroevende omstandigheid, dat er in het laatste jaar 143 kollekten achtergebleven zijn. Zij heeft tengevolge van deze onregelmatigheid in het kollekteeren geen vaste basis van uitkeering. Wordt haar voorstel echter aangenomen, dan bezit zij een grondslag voor de hoegrootheid harer uitkeeringen.

Het præadvies wordt ingewonnen.

Bij de discussieën wordt ten gunste van het voorstel aangevoerd, dat het vrijheid en orde in zich vereenigt. De wijze toch, waarop elke Provincie haar tantum innen wil, wordt aan hare vrijheid overgelaten. Wij staan hier voor een geheel ander geval dan met de School en de Zending: vooruit toch weten wij — zoo, en zooveel *moet* er zijn, en daarom reeds zijn wij niet vrij, maar gehouden om te zorgen dat het geld er kome. Wat de School betreft, deze heeft eigene bronnen van inkomst; en wat Zending belangt, zoo breiden wij ons werk uit naarmate de liefde der Kerk geeft; maar zoo staat het niet met deze kas.

Anderzijds wordt gewezen op den tegenstand en de moeilijkheden, die de invoering van een omslag met zich brengt: omslag toch wordt eene voortdurende bron van oneenigheid. Velen oordeelen zoo iets doodelijk voor de vrijwilligheid der liefde. Men merkt op, dat het nu vrij goed gaat. Ook dat de Commissie zelve dan aan het tantum gebonden zou zijn, terwijl zij vrij moet blijven, daar hare behoeften onverwacht kunnen vermeederen.

In stemming gebracht wordt voorstel *a* met 35 tegen 4 stemmen *verworpen*.

ART. 108.

Voorstel *b* wordt tot nader aangehouden.

ART. 109.

Het verzoek der Commissie, uitgedrukt in voorstel *c* wordt behandeld, en de Commissie voor de kas tot ondersteuning van Em. pred. enz. gemachtigd, om, zoo noodig, de derde kollekte gedurende de drie naastvolgende jaren te houden, met aanbeveling van het Moderamen dezer Synode.

ART. 110.

Thans gaat de Vergadering over tot de Provinciale Voorstellen de kas betreffende, op de Agenda geplaatst onder Letter D.

Friesland. Mocht de Synode, tegen den wensch der Provincie in, hiertoe niet kunnen besluiten (n.l. de opheffing der kas), dan verclare zij toch vervallen art. 51 der Handelingen der Synode van Utrecht 1877. Late echter art. 35 dierzelfde Handelingen van kracht blijven.

Groningen. De Synode heffe de bepaling op, dat de gemeenten het een-zesde gedeelte moeten betalen voor het Emeritaat harer predikanten en de ondersteuning van Weduwen en Weezen, doch wijze alles naar de kas, opdat de lasten algemeen worden gedragen.

De respectieve afgevaardigden geven toelichting. Zij bepleiten de belangen van zwakke gemeenten, en beweerden, dat de bejaarde predikanten, onder de thans vigeerende bepaling, minder kans hebben, om beroepen te worden, en wijzen op de luttele bate, die de kas zelve van deze bepaling heeft.

Na gehoord præadvies, begint de discussie, waarbij opgemerkt wordt, dat dit artikel het historisch verband met art. 13 der Kerkorde vasthoudt. De Gemeente moet zich bewust blijven

wat daar staat. Schiet de kracht der Gemeente tekort, welnu, zij kan hulp vragen bij hare klasse.

Hiertegen wordt opgemerkt, dat deze banden al vrij los zijn; dat het veelvuldig verhuizen van leeraren aanleiding geeft, dat gemeenten, die langen tijd van een leeraar hebben genoten, vrij van zijn onderhoud, of dat der zijnen zijn, terwijl eene gemeente, die hem slechts kortelijk gehad heeft, daarmede belast wordt; dat de handhaving van dit artikel bij mogelijken onwil der gemeente tot pijnlijke en min-kiesche dingen aanleiding geven kan.

Afzonderlijk in stemming gebracht wordt echter het Voorstel van Friesland *verworpen* met 29 tegen 9, en dat van Groningen evenzeer, met 26 tegen 13 stemmen.

ART. 111.

In verband tot voorstel 6 der Commissie, wordt door haar de vraag gedaan, wanneer een emeritus verklaard predikant aan de kas vervalt, op den dag dat het emeritaat verleend wordt, of op den dag, waarop hij afscheid neemt van zijne gemeente.

Na praëadvies en discussie wordt het volgend voorstel met 33 tegen 6 stemmen *a a n g e n o m e n* :

Als een predikant emeritus wordt verklaard, dan behandelde de Commissie der kas enz. hem op denzelfden voet als eene Predikants Weduwe.

Het emeritaat gaat in van den dag, daarvoor door de klasse bepaald, of anders, van den dag, waarop hij zijne afscheidsrede houdt.

Na verloop van dien dag behoudt hij nog drie maanden lang het genot van traktement en pastory.

Na het verstrijken van dien termijn begint de ondersteuning van wege de kas.

ART. 112.

Een voorstel van een der leden, dat elke predikant 1 pc. van zijn tractement in de kas storte, wordt, als niet ondersteund, niet in stemming gebracht.

ART. 113.

Wordt gevraagd: hoe te voorkomen dat in vele gemeenten

op den rustdag slechts *eens* voor de kas enz. gecollecteerd wordt?
De Synode meent hierover geene bepaling te mogen maken.

ART. 114.

De Commissie, benoemd tot het nazien der rekening van den Penningmeester voor Israël, brengt verslag uit van hare bevinding, en betuigt, dat zij alles in de beste orde bevonden heeft.

Echter heeft zij behoefte de Synode in overweging te geven, of het niet goed ware om voortaan het uitzetten van gelden dier kas bij particulieren te verbieden, en of het wel raadzaam is gelden bij gemeenten te beleggen.

Naar aanleiding van deze vraag besluit de Synode het volgende :

De Synode staat niet toe, dat de gelden der kas voor de Zending onder Israël bij particulieren worden belegd; belegging bij Gemeenten onzer Kerk mag nooit dan onder soliede borgstelling geschieden. Bij voorkeur wenscht zij de gelden in soliede Spaarbanken belegd te zien.

Eenige vragen, of dit besluit ook verplicht om reeds bij gemeenten belegde gelden op te vragen, en of men aan proselieten geld geven mag, worden, wat de beantwoording betreft, door de Synode aan de wijsheid der Commissie overgelaten. Bevestigend wordt door de Synode geantwoord op de vraag: of de Commissie zich als verantwoord mag beschouwen, in geval eene Spaarbank failliet mocht gaan, aan welke zij gelden toevertrouwd had.

Hierop betuigt de President in het bijzonder den Secretaris-Penningmeester, Ds. KROPVELD, den dank der Vergadering.

ART. 115.

Komt in behandeling, Agenda Letter E.

Zuid-Holland. *De Synode besluit dat de Afgevaardigden der Provincieën, na het houden eener Synode, op de e. k. Provinciale Vergadering, ook verslag zullen doen van wat in Comité besproken is.*

Na toelichting, præadvies en discussie, worden de volgende voorstellen ingediend en tegen elkander in stemming gebracht.

1. dat het op de Synode in Comité verhandelde, niet dan met vergunning van de Synode op eene Prov. Vergadering worde medegedeeld,

2. dat het op de Synode in Comité verhandelde op eene Prov. Vergadering worde medegedeeld, mits deze, bij die medeeling, ook zelve in Comité overga.

Het eerste Voorstel wordt met 29 stemmen a a n g e n o m e n ;
10 vereenigden zich op het laatste.

ART. 116.

Naar aanleiding eener vraag van de Commissie van Rapporteurs, wordt geoordeeld, dat elk lidmaat der Kerk, die persoonlijk met zijn protest voor de Synodale Vergadering wil verschijnen, haar vooraf schriftelijk van den inhoud zijner zaak kennis moet geven.

ART. 117.

Na het zingen van Ps. 65 : 1 :

De lofzang klimt uit Sions zalen, enz.

sluit Oud. DE BOER met dankzegging.

Elfde Zitting.

Dingsdag-voormiddag 22 Aug.

ART. 118.

De zitting wordt geopend met het zingen van Ps. 118 : 8,

Doe mij op 't pad van Uw geboden treên, enz.

en met gebed door Oud. HOEKERS.

ART. 119.

De Afgevaardigde van *Gelderland*, Oud. TE WINKEL, is weder
aanwezig.

ART. 120.

De Commissie van Rapporteurs, in zake het schrijven, dat
aan de Ref. Church, en de acht uitgetredene Gemeenten, na-
mens deze Synode gezonden zal worden, verklaart met hare
taak gereed te zijn. Zij dient twee concept-adressen in, het
eene, aan de Synode der Ref. Church, en het andere aan de
acht uitgetredene Gemeenten. Tevens deelt zij mede, dat hare
leden omtrent het eerste adres niet tot volkomene eenstemmig-

heid zijn kunnen komen. In haar midden is eene minderheid, bestaande uit een harer leden, die, op het overigens gemeenschappelijk gesteld en aangenomen adres, een amendement heeft ingediend. In zake het tweede adres daarentegen was men volkomen eenstemmig.

ART. 121.

Het concept-adres aan de Ref. Church wordt thans voorgelezen. Het luidt aldus:

Aan de Synode der Ref. Church.

Door vier Provinciale Vergaderingen werd, op de »Agenda» dezer Synode, onze aandacht gevestigd op de kwestie over de vrijmetselarij in den boezem uwer Kerk.

Ook werd een belangrijk schrijven, door eene Commissie, namens acht uit uwe Kerk getreden gemeenten, aan deze Vergadering gericht, ter Synodale tafel gelegd.

In een zeer belangrijken brief van uwen geachten Afgevaardigde ter dezer Synode, Dr. VAN CLEEF, die tot ons leedwezen verhinderd werd zelf in ons midden te zijn, werd insgelijks onze vergadering op deze kwestie gewezen.

Naar aanleiding hiervan zijn er in onze Vergadering belangrijke en gewichtige debatten gehouden over de vrijmetselarij. Wij werden daartoe geleid door de nauwe betrekking, waarin onze Kerk tot de uwe staat.

Vrucht van deze onze besprekingen is dit schrijven, dat we gemeend hebben aan uw adres te moeten richten.

Geen ijdele bemoeizucht met eens anders dingen drijft ons hiertoe. Veelmin is het de zucht om over Zusterkerken te heerschen, welke ons deze woorden doet spreken.

En, geloof ons! geen Farizeeuwsche trots, die in het dwaze gevoel van eigen smetteloosheid den staf over anderer zonde breekt, heeft in dezen bij ons de hand in het spel.

Wij zijn hierbij gedachtig aan het woord des Heeren: »Laat ons op elkander acht nemen tot opscherping der liefde en der goede werken.» Gedachtig ook aan de nauwe betrekking, waarin wij tot elkander staan.

De Vaders uwer Kerk waren Nederlanders. Van uit Nederland is de Ref. Church in Amerika gebouwd.

Wij zijn niet vergeten wat uwe Kerk geweest is voor onze broeders, die voor ruim 30 jaren door u zijn gesteund en verkwikt, toen ze in de bosschen en moerassen van Michigan met allerlei ellende hadden te worstelen.

En nog onophoudelijk voert de stroom der emigratie onze mannen en onze vrouwen, onze zonen en onze dochteren, naar

het verre Westen, om in den boezem uwer Kerk te worden opgenomen. Gedachtig aan dat alles, en aan meer dan dat, gevoelen we ons gedrongen u broederlijk en ernstig mee te deelen wat ons betrekkelijk de vrijmetselarij op 't harte ligt, waarbij wij u opwekken om naar den Woorde Gods en met de macht u van Christus, het hoofd der Kerk, gegeven, dat kwaad in uw midden te bestrijden en uit te roeien. Als gij dat kwaad niet doodt, 't is onze innige overtuiging, zal het u *als Gereform. Kerk* doodden.

En zouden we dan niet spreken nu we gevaar zien, gevaar voor u, maar ook voor velen van hen, die thans nog schapen zijn, aan onze zorg toebetrouwd, maar die zich gereed maken, naar de Nieuwe Wereld te verhuizen en zich onder uwe hoede te stellen?

Hoe onze Kerk over *die zonde* denkt, kan u daaruit blijken, dat een harer bepalingen luidt: dat een vrijmetselaar niet kan zijn lidmaat der Christ. Ger. Kerk in Nederland.

Hierdoor is onze houding bepaald tegenover *die zonde*, en betrekkelijk *Zusterkerken*, die dat kwaad in haren boezem dulden en die, daarop gewezen, er niet mee breken.

Terstond alle betrekking met u op te zeggen durven en mogen we niet. Naar den eisch van Gods woord, en den drang der broederlijke liefde, willen we u eerst vermanen.

Wij hopen dat ge u in de kracht Gods zult aangorden om den strijd tegen die zonde in den boezem uwer Kerk aan te binden. Toch is ons hart niet zonder vrees, want blijkens het schrijven van Dr. v. CLEEF en uwe laatste Synodale handelingen, wordt het kwaad door u niet zoo ernstig en gevaarlijk beschouwd.

Wij kunnen het mis hebben (en wij bidden u, onderricht ons dan nader) maar wij moeten handelen naar het licht, dat wij hebben met Gods Woord in de hand, en het gebed om 's Geestes leiding in het hart.

Noode, zeer noode zouden we ons gedrongen zien, om de zusterlijke betrekking met uwe Kerk, aan welke we ons met zoo vele banden verbonden gevoelen, te verbreken. Het zou ons veel, onuitsprekelijk veel kosten. Het zou ons zeer doen. Maar dit gevoelen en belijden we: Als gij niet met die zonde breekt, als ge niet door woord en daad toont, dat die zonde door u verfoeid en niet langer door u in uwe Kerk geduld wordt, dan zal het daartoe spoedig moeten komen.

Niet om te dreigen zeggen we dit, of om uit de hoogste eischen te stellen. Wij zijn onze kleinheid zeer goed bewust, en dat ge, naar den mensch gesproken, uit dat oogpunt u om onze woorden niet behoeft te bekommeren.

Naar ons oordeel is de Vrijmetselarij, als zijnde van een deïstisch karakter (waarom in haar geen plaats is voor Christus Jezus den Heere, als den Zoon des levenden Gods, den Verzoener onzer zonden door Zijn bloed, die zich zelven noemt het Licht der Wereld, en die alleen door Zijnen Heiligen Geest het waarachtige licht in onze harten ontsteekt,) in onverzoenlijken strijd met Gods heilig woord en de Confessie der Gereformeerde Kerken.

Het is dezer Vergadering tot innige smart, dat vele leden uwer Kerk tot die geheimzinnige en in de duisternis schuilende orde behooren, zoodat zelfs predikanten en hoogleraren openlijk belijden tot de loge te behooren. Er ging eene rilling door onze Vergadering toen ons dat uit den brief van Dr. v. CLEEF werd voorgelezen. Bovenal toen we de woorden: »Wat God gereinigt heeft zult gij niet gemeen maken,» door den Heere tot Petrus gezegd in betrekking tot den ingang der heidenen in het koninkrijk der hemelen, door Dr. v. CLEEF hoorden toepassen op de anti-christelijke loge.

Vergunt ons, dat we het u zeggen, broederlijk en openhartig en ernstig zeggen, dat ge vrijmetselaars *duldt* en *draagt* als leden uwer Kerk, die *een Gereform. Kerk* is, achten we in overzoenlijken strijd met *Gods Woord* en *de Gereform. confessie*, en dat dus ook met een beroep op *uwe constitutie* niet kan worden verontschuldigd.

Wij mogen het niet verheelen, dat we daarom sympathie gevoelen voor de broeders, die den strijd tegen dat kwaad hebben aangebonden, terwijl het ons leed doet, dat die strijd zulk een verloop heeft gekregen, en die broeders, op wier Christelijk geloof en zedelijk levensgedrag niets viel aan te merken, te dier zake zijn bemoeilijkt en vervolgd.

Wij zien, in het dulden van die zonde, een groot, zeer groot gevaar voor uwe kerk. Zij voedt daardoor een kanker in haar eigen lichaam, die haar, zoo ze dien niet uitsnijdt, onvermijdelijk *als Gereform. Kerk* moet dooden.

Dat gevaar zien we, en daarom spreken we niet alsof we iets over u hebben te zeggen, maar omdat we u liefhebben, en niet gaarne zouden zien, dat de duivel voordeel behaalde op eene kerk, ons in vele opzichten zoo dierbaar. Verdraagt daarom het woord dezer broederlijke vermaning. Doch wij spreken als in de tegenwoordigheid Gods, als eene Geref. Kerk, als de Kerk van Christus, om u van die zonde te helpen bevrijden, en onze conscientie voor God vrij te houden, om geen deel aan die zonde te nemen.

Hierbij zouden we het vooreerst kunnen laten, en uw antwoord inwachten, indien we niet gedurig leden onzer Kerk

naar de uwe zagen vertrekken. Gij zult gevoelen dat we bij ons inzicht in, en ons oordeel over die zonde moeielijk onze leden aan uwe zorg en leiding kunnen toebetrouwen. Wij zijn verantwoordelijk voor hunne zielen, en wij huiveren bij de gedachte, dat ze door ons toedoen onder de leiding zouden komen van predikanten of ouderlingen, die tot de Loge behooren.

De moeielijkheid, waarin ge ons in dezen brengt, is groot. Niet gaarne bedroeven wij u; doch wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen. In gehoorzaamheid aan den grooten Opperherder, die ons de zorg voor de schapen en lammeren zijner duurgekochte kudde heeft toebetrouwd, en uit vrees ook om maar de minste opening aan die zonde in ons midden te geven, gevoelen we ons gedrongen, tot *tijd en stonde*, dat gij met die zonde breekt, geene attestatiën aan onze vertrekkende leeraars en leden voor uwe Kerk te kunnen afzenden, noch ze ook zonder nader onderzoek van uwe Kerk te kunnen aannemen.

Een der Commissieleden wenschte de clausule, aanvangende bij de woorden *tot tijd en stonde*, alzoo te stellen:

»noode, zeer noode; tot den stap om de zusterlijke betrekking tot uwe Kerk, aan welke wij met zoovele banden ons gebonden gevoelen, te verbreken. Het kost ons veel, onuitsprekelijk veel, maar toch, bij dezen moeten wij daartoe besluiten.»

Ontvangt dit ons woord gelijk het geschreven is in den geest der waarachtige broederlijke liefde en van heiligen ernst, als in de tegenwoordigheid Gods.

Met belangstelling zien we naar een broederlijk antwoord van uwen kant uit. Het wordt ingewacht bij onze Synodale Commissie aan het adres van den Predikant J. NEDERHOED te Middelstum, Provincie Groningen.

Met heilbede, enz.

Het concept-adres aan de Commissie der acht uitgetredene gemeenten luidt als volgt:

»Met groote belangstelling hebben we kennis van uw broederlijk schrijven genomen. Gaarne spreken we onze deelneming uit in den strijd, dien ge voert tegen de vrijmetselarij, en tengevolge waarvan ge buiten de Ref. Church zijt gegaan of gedreven. Zonder ons oordeel te mogen of te kunnen uitspreken over alle kerkelijke verwickelingen of handelingen, die er wederzijds hebben plaats gehad, gevoelen we ons toch gedrongen u te bemoedigen in den strijd tegen die zonde, en

u toe te wenschen, dat ge genade van God moogt ontvangen om naar den Woorde Gods den strijd tegen die snoode zonde voort te zetten, met de bede, dat God zelf u de overwinning geve, ter uitroeijing van het kwaad, dat voortteelt als de kanker, en voor de Geref. Kerken, die het in haren boezem dulden, de dood is.

De Heere zelf leide en sterke u door Zijn Woord en Geest, om in den geest van broederlijke liefde en mannelijken ernst te staan en te werken.

Met heilbede, enz.

ART. 122.

In de discussieën over dit adres wordt door sommigen gezegd, dat het betoog van het onchristelijke der Vrijmetselarij wel wat zwak was. Anderen vinden in hetzelfde eene innerlijke tegenstrijdigheid: men wil eerst vermanen, en begint toch al te straffen, door de attesten te weigeren. Sommigen vragen of wij, door te weigeren om attestatiën naar de Ref. Church aftegeven, de toestrooming van levenskrachten mogen afsnijden? Zij meenen, dat wij niet in de plaats van den Meester mogen gaan staan, en zeggen: wij werpen u uit; deze broeders willen geheel van het al dan niet afgeven en ontvangen van attesten gezwegen hebben.

Ds. WIELENGA verdedigt het Rapport. Hij merkt op 1o dat de Commissie met opzet alle disputabele argumenten vermeden heeft, er zich toe bepalende, om het onvereinigbare der Vrijmetselarij met de Christelijke beginselen en de Gereformeerde Belijdenis aan te toonen; zij oordeelt verwijzing naar de kosmopolitisch karakter dier Vereeniging overbodig. 2o dat de meerderheid der Commissie verschilt van de minderheid, die de gemeenschap dadelijk wil afsnijden, terwijl zij zich vergenoegt om aftezonderen, welke laatste maatregel, en om des eigenen gewetens wil, en wegens onze veelvuldige betrekkingen tot de Ref. Church, door haar urgent werd geacht.

ART. 123.

Een door een der præ-adviseerde leden ingediend amendement op het Concept-Adres, aldus luidende:

Tot tijd en stonde, dat gij daarmede breekt . . . gevoelen wij ons gedrongen, de leden, die naar uwe Kerk van hier vertrekken, ernstig door de Kerkeraden te doen wijzen op het gevaar, dat hen, door genoemden kanker, in uw kudden dreigt, terwijl zij predikanten en leden, die uit uwe kerk tot de onze overkomen,

zullen moeten ondervragen met het oog op Titel XI, no. 3 onzer Algemeene Bepalingen,

wordt door de Commissie ad hoc overgenomen.

ART. 124.

Een der leden handhaaft de conclusie van het Concept-Adres, en stelt voor te schrijven dat de Synode »zoolang als de Ref. Church de door ons zoo vurig begeerde verandering met opzicht tot de Vrijmetselarij niet tot stand brengt, hare naar N. Amerika vertrekkende leeraren en leden ontraden moet om zich bij de Ref. Church aan te sluiten, en tevens, dat zij niet langer attestatiën onvoorwaardelijk overneemt, als leeraren of leden uit de Ref. Church tot de C. G. Kerk mochten overkomen, maar eerst een onderzoek instellen zal, of zij, die overkomen, ook in betrekking tot de Orde der Vrijmetselaren staan.”

Een ander der leden wil de conclusie aldus :

»Dat wij deze gevoelens kenbaar maken, met de bede, dat God deze poging zegene, opdat de zusterlijke gemeenschap, die de Chr. Ger. Kerk onderhoudt, met alle Kerken, die in leer en praktijk gereformeerd wenschen te zijn, bestendigd kunne blijven.”

Een derde stelt voor :

»Dat onze veroordeeling van de Vrijmetselarij niet in eene enkele stelling, maar in een bezielend betoog, worde uitgesproken.” Dit laatste voorstel wordt echter door den voorsteller weder teruggenomen.

Ook het eerste voorstel, in dit artikel vermeld, wordt door den voorsteller ingetrokken.

ART. 125.

De Vergadering gaat thans tot stemming over.

Eerst wordt gestemd over het voorstel van de minderheid der Commissie, zie art. 121 ; genoemd voorstel wordt met 37 tegen 3 stemmen *verworpen*.

Daarop werden tegen elkander in stemming gebracht het gewijzigd voorstel van de meerderheid der Commissie, zie art. 123, en het voorstel, aangegeven in art. 124, al. 2. Twee leden onthouden zich van het uitbrengen hunner stem. Op elk der beide voorstellen vereenigen zich 19 stemmen, zoodat de Vergadering besluit om in eene volgende zitting eene tweede stemming te houden.

ART. 126.

Het concept-adres aan de Commissie der acht uit de Ref. Church getredene Gemeenten wordt gelezen, en eenstemmig goedgekeurd, terwijl besloten wordt, zijn inhoud ook aan de Ref. Church ter kennis te brengen, en omgekeerd, de Commissie voorn. op de hoogte te stellen van ons adres aan Ref. Church.

ART. 127.

Thans wordt in behandeling gebracht het voorstel van Groningen. (C. A. der Agenda). *Groningen stelt aan de Synodale Vergadering voor, dat er in alle provinciën kassen voor de Inwendige Zending worden opgericht, die mede dienstbaar worden gemaakt tot ondersteuning van zwakke gemeenten, en te min bezoldigde predikanten.*

Na toelichting, præadvies en discussie komt de Vergadering met 30 tegen 9 stemmen, welke laatste zich voor het voorstel verklaren, zooals het daar ligt, tot het volgende besluit :

De Synode, verwijzende naar de hieromtrent bestaande bepalingen, acht de aanneming van dit voorstel overbodig.

ART. 128.

De Vergadering gaat over tot de benoeming van twee leden voor de Commissie der Zending onder Israël, een in de plaats van Ds. BEUKER, die vertrokken is, en een, ter vervanging van Ds. WIELENGA, die zijn ontslag heeft ingediend; gekozen worden de BB. Ds. A. H. GEZELLE MEERBURG te Baarn, en Oud. K. DE GEUS te Leiden, als Secundi de Leeraren DOORN te 's Hage, en BULENS te Varsseveld.

De Voorzitter dankt de afgetredene BB. BEUKER en WIELENGA, alsmede den Ouderling BLANKENBERG, die als Secundus aftreedt, voor hunne toewijding aan hunne taak, en voegt hun toe, met het oog op de aangaande DAVIDSOHN ondervondene teleurstelling: »Gij hebt gedaan wat gij kondt om een zoon van Israël te brengen tot zijnen wettigen Heer.»

ART. 129.

Nadat gezongen was Ps. 105 : 5,
 God zal zijn waarheid nimmer kreuken, enz.
 sluit Ds. WIELENGA met dankzegging.

Twaalfde Zitting.*Dinsdag-namiddag, 22 Aug.***ART. 130.**

De Ouderling DE BOER opent deze zitting met gebed, nadat de Vergadering gezongen heeft Ps. 119 : 83,

Wat vree heeft elk, die uwe wet bemint, enz.

ART. 131.

Daar de stemmen tusschen de beide voorstellen, vermeld in Art. 125, gestaakt hadden, wordt thans op nieuw gestemd, met dezen uitslag, dat het voorstel der commissie voor het adres wordt a a n g e n o m e n, met 23 stemmen tegen 17, die zich op het andere hadden vereenigd.

ART. 132.

Eenige protesten worden aan de orde van behandeling gesteld.

Allereerst een protest van zes leden uit den, door de Klasse Rotterdam ontbondenen, Kerkeraad der Gemeente Gouda, tegen een besluit, door deze Klasse, in vereeniging met de Provinciale Commissie genomen. Protesteerenden beklagen zich, dat door genoemde Klasse en Prov. Commissie geene uitvoering is gegeven aan een last der Prov. Synode van Zuid-Holland 1881, aan die Klasse gegeven, om hen in hun ambt te herstellen, in zoover er geene motieven bestaan, waarom zij hun ambt onwaardig zijn, en hen met de nieuw gekozenen te laten fungeeren, totdat door periodieke aftreding de kerkeraad op het oude getal komt. Op de Prov. Synode van 1882 hadden zij geprotesteerd tegen de Klasse Rotterdam wegens niet-uitvoering van dit besluit door genoemde Klasse, in spijt van den daartoe opgedragen last. Naar aanleiding hiervan had de Provincie, betreurende dat haar besluit van het vorige jaar omtrent Gouda niet was uitgevoerd, en kennis nemende van de bezwaren, welke de Klasse Rotterdam tot de niet-uitvoering hadden geleid, haar ten vorigen jare genomen besluit gehandhaafd, en der Klasse Rotterdam gelast het alsnog uittevoeren, des noods met behulp der Prov. Commissie. Naardien ook dit tot geene slotsom geleid had, beklagen zich de Protesteerenden bij de Synode, tegen de Provincie Zuid-Holland zelve, vertegenwoordigd door hare Commissie.

De Commissie van Rapporteurs geeft het volgende advies:
Overwegende dat de Prov. Syn. van Z. H. besloten heeft, dat voornoemde zes leden in hunne benoeming hersteld zouden worden,

dat hiertegen door de Klasse Amsterdam geen protest is ingediend.

dat de Klasse den haar opgedragen last niet heeft uitgevoerd, dat ook de Provinciale Commissie in vereeniging met de Klasse het provinciaal besluit niet heeft gehandhaafd,

dat de protesteerende leden, volgens provinciaal besluit, recht hebben op herstelling in hun ambt,

en in aanmerking nemende,

dat de protesteerende leden in de Provinciale Commissie niet wel anders dan de Provincie zelve konden zien,

maar ook,

dat de Provincie zelve niet geheel aansprakelijk kan worden gesteld voor de handeling harer Commissie,

besluite de Synode, om aan de Provincie Zuid-Holland kennis te geven, dat haar besluit, in zake de zes leden van den inder-tijd ontbonden kerkeraad van Gouda, niet is uitgevoerd, en haar de zorg optedragen, dat zulks binnen drie maanden na dezen geschiede.

en tevens,

om eene Commissie te benoemen van drie leden, met machtiging om, ingeval de Prov. Synode van Zuid-Holland, tegen verwachting in, dezen last niet uitvoerde, alsdan zelve te handelen, en aan het Provinciaal besluit uitvoering te geven, door de bewuste leden in hun ambt te herstellen."

Bij de discussie over dit advies, opperen sommige leden de meening, dat de benoeming van eene commissie onnoodig is. Met 32 tegen 8 stemmen wordt evenwel de conclusie van het Rapport in haar geheel aangenomen, en voorts worden tot leden der Commissie ad hoc benoemd de BB. Leeraren WIE-LENGA en SCHOEMAKERS, en Oud. BLANKENBERG.

ART. 133.

Een protest van Br. Pos, lidmaat der Gem. *Amsterdam*, komt thans in behandeling. Genoemde broeder had reeds eene gedrukte memorie van toelichting aan de leden der Vergadering rondgezonden. Hij beklagt zich, dat de kerkeraad onzer gemeente te Vroomshoop zekeren v. B. als lidmaat der gemeente

had aangenomen, terwijl er door adressant gegronde beschuldigingen tegen hem konden worden ingebracht, en zulks aan een der ouderlingen bekend was. Adressant had den kerkeraad hierop gewezen, en bij hem zijne bezwaren ingediend, èn tegen genoemden ouderling, èn tegen de toelating van v. B. Aldaar geen gehoor vindende, was hij, met deze zaak, op de respectieve Klasse en Provincie geweest, zonder echter in de daar in dezen genomene besluiten te kunnen berusten.

De Commissie van Rapporteurs dient bij monde van een harer leden de Synode met advies.

»Zij oordeelt, in aanmerking nemende,

dat de kerkeraad van *Vroomshoop* genoemden v. B. thans onder censuur heeft gesteld, en het niet op den weg der Synode ligt, om zich in casu intelaten met den trap en de mate van dat kerkelijk tuchtmiddel, om de behandeling dezer zaak, in overeenstemming met het Klassikaal en Provinciaal besluit in dezen, aan genoemden kerkeraad overtelaten ;

en wat de meer bijkomende kwestie van adressant en genoemden ouderling betreft,

aangezien, naar hetgeen men uit de stukken schijnt te mogen opmaken, dat voorn. ouderling als opzettelijk verzwegen heeft, eene daad van v. B., die volgens het oordeel van Kerkeraad, Klasse en Provincie censurabel zou zijn, maar ook uit genoemde stukken schijnt te mogen worden opgemaakt, dat er eene verzoening tusschen beiden heeft plaats gehad,

adviseert de Commissie, dat de Synode als haar gevoelen uitspreke, dat zij het ten zeerste betreurt, ja afkeurt dat voorz. ouderling de hem bekende feiten, ten laste van v. B. niet heeft kenbaar gemaakt aan den kerkeraad, toen hij, v. B., zich had aangemeld, om als lidmaat der Gem. te *Vroomshoop* te worden aangenomen,

en anderdeels wat aangaat de zaak tusschen adressant en gez. ouderling, in verband met de gedachte verzoening, deze door de Synode als geëindigd dient beschouwd, tenzij er over die zaak een ander en veel helderder licht moge opgaan."

Dit advies komt in discussie.

Daar het der Synode niet helder blijkt, dat de Klasse de aanklacht tegen den bewusten ouderling als zoodanig opgevat, en, uit kracht hiervan voldoende behandeld heeft ; en evenmin, dat de op de Klasse tot stand gekomene verzoening tusschen de BB. Pos en genoemden Ouderling op deze aanklacht betrekking had, en hare intrekking in zich sloot,

besluit de Synode, met 37 tegen 3 stemmen, om al. 2 van et advies te wijzigen, en de zaak tusschen Br. Pos en den »zegden ouderling ter vernieuwde behandeling naar de respectieve Klasse terugtezingen ; en voorts de conclusie overtenemen.

ART. 134.

Een ingekomen protest van het lidmaat Booy uit *Hoogeveen* komt in behandeling. Genoemde broeder beklagt zich over de Prov. Synode van Drenthe, daar deze van oordeel is, dat de bepaling omtrent het reizen met openbare middelen van vervoer op Zondag, genomen op de Synode van Dordrecht in 1879, (zie art. 114 der Not. van gen. Syn.) geene terugwerkende kracht had, en dat er aldus met betrekking tot het vroeger in die gemeente voorgevallene niets meer te doen, en slechts te vragen was, of de kerkeraad van Hoogeveen zich later naar het bewuste Synodaal besluit had gedragen.

De Commissie van Rapporteurs dient de Synode met het volgende advies :

»Om, naardien gebleken is, dat de broederen te Hoogeveen zich, na het nemen der Synodale bepaling, boven voornoemd, in overeenstemming met dezelve hebben gedragen, het protest van br. Booy ongegrond te verklaren.»

Met dit advies vereenigt zich de Synode.

Dezelfde broeder beklagt zich bij de Synode, dat de Provinc. Synode, niet in zijnen geest heeft gehandeld, in de volgende zaak.

Door den Kerkeraad der Gemeente Hoogeveen was iemand op de nominatie voor kerkeraadslid geplaatst, die op Zondag sterken drank verkocht. In spijt er van dat er bij den kerkeraad bezwaren tegen dezen genomineerden persoon waren ingebracht, was men tot stemming overgegaan. Hiertegen had adressant geprotesteerd; maar vergeefs. Ook zijn beroep op Klasse en Provincie was vruchteloos geweest.

Uit gegevene inlichtingen blijkt, dat dit bezwaar na de afkondiging der nominatie was ingediend. De Kerkeraad had geoordeeld om, alvorens over het al dan niet wettige er van te oordeelen, de stemming te laten afloopen. Tusschen de afkondiging en stemming werd trouwens ook geene Vergadering des Kerkeraads gehouden.

De Commissie van Rapporteurs oordeelt :

dat de Synode het doorgaan eener nominatie moet veroordeelen, als er wettige bezwaren tegen de genomineerde personen worden ingebracht.

Wordt gelezen Art. 22. der Dordsche Kerkorde, waaruit, volgens de opvatting van de meeste leden, blijkt, ook in verband met het formulier van bevestiging der Ouderlingen en Diaconen, dat eerst de *verkorenen* aan het oordeel der gemeente worden onderworpen. Diensvolgens komt de Vergadering met 33 tegen 3 stemmen (vier leden onthielden zich van de stem-

ming) tot het volgende besluit :

»De Synode vereenigt zich niet met de conclusie van het Rapport ; zij raadt den Kerkeraad in dergelijke gevallen wel de hoogste voorzichtigheid aan, maar houdt zich overigens aan Art. 22 der Dordsche Kerkorde, waarin het beginsel aangenomen is, dat eerst de verkorenen aan het oordeel der gemeenten over hunne geschiktheid tot de bediening worden onderworpen.

ART. 135.

De kerkeraad der Gemeente te Doesburg heeft een protest ingediend tegen een besluit van de Provincie Gelderland, bij welk besluit eene censuur opgeheven was, door den kerkeraad opgelegd aan eene zuster der gemeente.

Tevens wordt ter tafel gebracht een protest van genoemde zuster tegen den kerkeraad voornoemd, omdat deze aan het besluit der Provincie tot vernietiging der op haar toegepaste censuur geene uitvoering heeft gegeven.

Uit de toelichting blijkt dat de Provincie, evenals de Klasse de censuur als ontijdig had beschouwd, zonder nochtans de betrokkene zuster als geheel onschuldig te verklaren.

De Commissie van Rapporteurs meent zich, wegens gebrek aan gegevens, die tot het vellen van een oordeel kunnen leiden, te meer daar de kerkeraad van Doesburg zelf ter Vergadering vertegenwoordigd is, van het indienen van Advies te moeten onthouden.

Aan de afgevaardigden van den kerkeraad van Doesburg wordt gelegenheid gegeven hunne handeling toetelichten. Ook de Afgevaardigden der Provincie geven de noodige mededeeling.

Uit de discussien over dit geschil ontwikkelen zich twee voorstellen :

1. De Synode, overigens de goede bedoeling van den Kerkeraad te Doesburg waardeerende, oordeelt dat de gronden, waarop de censuur gesteld is, niet voldoende bewezen blijken te zijn, weshalve zij het oordeel van Klasse en Synoden in dezen approbeert.

2. De Synode oordeelt dat de Klasse en de Provincie de censuur in geschil ten onrechte hebben opgeheven.

In stemming gebracht, kan echter geen der voorstellen eene meerderheid voor zich verwerven ; in hunne plaats wordt het volgende met 33 tegen 7 stemmen besloten :

De Synode verwijst de zaak van Mej. B. naar de Provincie Gelderland terug, omdat geen van beiden, kerkeraad noch klasse, bij hare behandeling, den kerkelijken weg genoegzaam in acht hebben genomen.

ART. 136.

Ds. v. D. LINDEN laat zingen het 9e vers uit de Tien geboden:

Och, of wij uw geboon volbrachten, enz.

en sluit met dankzegging.
